

JÖN TÜRKLÜĞÜN DİYALEKTİĞİ- OSMANLI'DAN „68' KUŞAĞI“NA...

İÇİNDEKİLER:

GİRİŞ.....	1
KISACA AVRUPA'DA 68	3
TÜRKİYE'NİN 68'İ.....	4
68'DEN GÜNÜMÜZE NE KALDI	6
“BATILILAŞMAK-YA DA, BATI TAKLİTÇİLİĞİ YAPARAK BATILI GİBİ OLMAK ÇABASI..	7
EMPATİ, YA DA AYNA NÖRONLARI	8
REZONANS	9
TOPLUMSAL SİSTEM GERÇEKLİĞİ.....	10
ŞU ANA KADAR YAPILAN AÇIKLAMALARIN ÖZETİ	12
EK:.....	15
OSMANLIDAN KALAN MİRASIN, “DEVLETİ KURTARMANIN ” DİYALEKTİĞİ.....	15
DEVLETİ KURTARMANIN YENİ BİÇİMİ: BATILILAŞMA	16
BATILILAŞMAK SÜRECİ BİR TARİHSEL DEVRİM SÜRECİDİR.....	17
KENDİ KARŞITINI YARATARAK VAROLABİLİRSİN!.....	23
ANADOLU'DA SİVİL TOPLUMUNUN OLUŞUMU.....	24
1950 DEVRİMİ VE 27 MAYIS-.....	26
27 MAYIS KARŞI DEVRİM MİDİR, YOKSA “ÖZGÜRLÜKLER ORTAMI” YARATICISI MI?.....	26
TÜRKİYE “SOL”UNUN DİYALEKTİĞİ.....	27

GİRİŞ

Jön Türklüğün diyalektiğini kavrayabilmek öyle kolay değil! Haydi açıklayın bakalım Osmanlı'dan 68'e Jön Türklüğün diyalektiğini o klasik “Zıtların Birliği ve Mücadelesi” anlayışıyla! “Kapitalist sistemin temsilcisi burjuvazi kendi zıttını, işçi sınıfını yaratmış da, o da burjuvaziye yok edip, üretim araçlarının özel mülkiyetine son vererek, üretim araçlarının devlet mülkü haline getirildiği (isterseniz buna “toplumsal mülk”de deyin) kendi sistemini “sosyalizmi” kurarmış! “Zıtların Birliği ve Mücadelesinden”-Diyalektik Materyalizm'den-anlaşılan ve ezberlenen tek şey bu! Sonra tabi bir de buna eklenir, “bu doğada da böyledir”! “Hani nerde böyleymiş” dersiniz de verecek cevap yoktur! Ya Engels'in “Doğanın Diyalektiği” gösterilir referans olarak, ya da buna benzer şeyler. Biraz daha ileri gitmeye kalkarsanız da karşınıza Lenin'in “Materyalizm ve Ampiriokritisizm'i” çıkar hemen! Geçelim!!

Kim, hangi “zıttı” yaratmış Osmanlı'nın Jöntürklerini? Klasik Osmanlı Devlet sınıfı mı? “Osmanlı feodal bir toplum, Osmanlı Devlet Sınıfı'da feodalleri temsil ediyor” öyle mi; “Jöntürkler de tabi kapitalizmi temsil eden burjuva devrimcileri” oluyorlar bu durumda! Olay bu kadar basit mi diyorsunuz! Peki bu kadar basitse eğer, neden yüz elli yıldır kimse çıkamıyor bir türlü işin içinden, niye debelenip duruyoruz halâ o antika tarihin labirentlerinde! Ben size söyleyeyim: Ne Osmanlı öyle Batı'daki gibi feodal bir toplumdur, ne de Jöntürkler tipik burjuva devrimcileri!

Bu işin bir ucu da Türkiye soluna ve 68'e uzanıyor tabii! Eğer Jöntürkler burjuva devrimcileri, "Cumhuriyet Devrimi" de bir burjuva devrimiyse, 19.yy ın ortalarından 1923'lere kadar geçen süre içinde burjuva devrimini tamamlamış bir ülke olan Türkiye'de, solun diğer çeşitleri gibi 68 Kuşağı'nda "Cumhuriyet Devrimcisi" bu Jöntürklerin diyalektik zıttı olan "işçi sınıfı devrimcileri" oluyorlar! Öyle mi dersiniz! Bu arada tabii, 1950'lerle birlikte "ben de varım" diyerekten tarih sahnesine çıkan Anadolu kapitalizminin güçleri de "şariat düzenini-yani feodal düzeni-geri getirmeye çalışan karşı devrimciler" oluyorlar! Öyle değil mi! Kimse kusura bakmasın, ben böyle düşünmüyorum! Şöyle diyelim: Osmanlı'nın ve Cumhuriyetin Jöntürkleri ne kadar burjuva devrimcisiyseler, 68'in solcuları olarak bizler de o kadar "işçi sınıfı devrimcisiydik"!¹ Ne demek mi istiyorum? Okumaya devam edin!..

Benim için Marksizm belirli bir tarihsel dönemin, işçi sınıfının kendisi için bir sınıf haline gelmeye başladığı buğ çağının dünya görüşü! 21.yy da artık yeni şeyler söyleyebilmek lazım!. Benim gözümde bir Newton Fiziği ne kadar önemliyse 19 ve 20.yy larda kalan "Marksist" çözümler de o kadar önemli! Ama buradan sakın Newton Fiziği'ni ve Marksizmi küçümlediğim, önemsiz bulduğum sonucu falan çıkarılmasın! Elbette önemlidir Newton da Marks da ; ama sadece Newton'da ve Marks'ta kalarak 21 yy'lı kavramak ve buradan biryerlere gitmek de mümkün değildir artık! Hele hele Osmanlı'yı ve Türkiye'yi hiç açıklayamazsınız bu eski formüllerle. Çünkü zaten Marks ve Engels bu konuyu yeterince incelememişlerdir.

Ama zaten 21.yy'lı kavramak gibi bir niyeti olmayıpta, bulunduğu yerdeki ideolojik hapisanesinden memnun olanlara ise bir diyeceğim yok benim! Niyetim onları rahatsız etmek falan da değil! İsteyen istediği kadar "solcu 68" edebiyatı yaparak kendini tatmine devam edebilir! Kendini bu işe adanmış bir sürü tarikat da var zaten ortalıkta! Bu tarikatların içindeki insanların Motivasyon-mutluluk sistemleri de ona göre çalışıyor üstelik, yani herkes memnun hayatından! Birçokları geçimlerini bile buradan sağladılar-sağlıyorlar. E, daha ne ki, bana mı düşmüş bunların tavuğuna kiş demek; desen ne olacak ki zaten!² Neyi değiştireceksin! Yüz elli yıllık bir hikâye bu!. Bir ucu da gelip bugün Ergenekona dayandı işte görüyorsunuz!. Herşey herkesin gözleri önünde oynanıyor. Yani, bu saatten sonra kimsenin bilmediği politik gerçekleri açıklamak, ya da kimseye birşey öğretmek de söz konusu olamaz artık! Herkes neyi, ne kadarını bilmek istiyorsa onu, o kadarını biliyor zaten! Daha fazlasını ise almıyor beyinler; çünkü motivasyon sistemi farklı çalışıyor. Yaşam alanı-çevre-"mahalle baskısı" insanları belirli bir şekilde düşünmeye zorluyor. Bu sınırların dışına çıkmak da zaten öyle her babayiğidin harcı değil! Kaç kişi senin gibi aforoz edilmeyi göze

¹ İnsanın kendisinin de içinde yer aldığı bir süreci yazması, değerlendirmesi kolay değil! Bu yüzden, bu yazıya başlarken epey zorlandım ve sanki bilinçdışı olarak bu yazıyı hep erteledim! Bunda belki biraz da halâ o dönemin ruh halini yaşayan eski arkadaşlarımı incitirim, hayal kırıklığına uğrattım, onları içinde buldukları rüyadan uyandırırım endişesi yer aldı ! Ama sonra düşündüm ki bütün bunlar yersiz. 68'se alın işte size 68, ben aslında kendimi yazdım kimse üstüne alınmasın !...

² Konuyu biraz dağıtacağını biliyorum ama, yeri gelmişken tam burada kısaca şu Motivasyon-mutluluk sistemi üzerinde duruverelim: Beyindeki Motivasyon-mutluluk sisteminin adı "Nucleus accumbens". Bu merkez aktif hale geldiği-getirildiği- zaman beyinde dopamin adı verilen bir "nörotransmitter" salgılanıyor, ki bu da beyinde bir tür mutluluk, başarı duygusunun yayılmasına neden oluyor. Bu konuda daha geniş açıklamalar "Öğrenmek Nedir, Nasıl Öğreniyoruz, Neden Öğreniyoruz"da, isteyen bakabilir. Maymunlarla bir deney yapıyor bilimadamları ve beynine (Nucleus accumbens'e) elektrotlar bağlı bir maymuna, belirli bir anahtarı açıp kapayarak çok küçük elektrik akımı vermeyi öğretiyorlar. Bu maymun, yaptığı işten o kadar mutlu hale geliyor ki, artık yemeyi içmeyi bile unutarak sürekli Nucleus accumbens'ine (mutluluk merkezine) elektrik akımı vermeye başlıyor (anahtarı açıp kapayarak) ve böylece, bir süre sonra aklıktan-ama mutluluk içinde ölüyor!

alabilir ki diyorum kendi kendime!.Bu nedenle, bu yazıyla amacım siyasi gerçekleri açıklamak falan değil benim! Ben sadece olayın bilimsel yanı üzerinde durmak istiyorum.

Uzunca bir süredir bana hep yaz yaz, 68'i de yaz deniyordu. Oturupta öyle, şu konuyu yazayım diyerek yazamıyorum ben. Önce kendi içimde-bilinç dışımda- iyice olgunlaşması gerekiyor konunun. "Yazma" işi, vakti gelince kendiliğinden olan birşey olmalı benim için. Yani öyle "ben" yazıyor olmamalıyım sonuçta, bilmem anlatabildim mi!

Bir nokta daha var açıklanması gereken. Bu yazının konusu genel olarak 68 ve 68 Kuşağı değil. Konumuz Türkiye, Türkiye 68'inin diyalektiği. Bu nedenle, yazı boyunca "68 Kuşağından" bahsederken bunu Avrupa'yı da içine alacak şekilde kullanmıyoruz. Çünkü, Avrupa 68'yle-68 Kuşağıyla, Türkiye 68'i tamamen birbirinden farklı şeyler.

KISACA AVRUPA'DA 68

Avrupa'da 68 ruhu, İkinci Dünya Savaşından sonra girilen "Soğuk Savaş" döneminde, iki kutup arasında sıkışıp kalan Avrupa insanının başkaldırısına, "ben de varım" deyişine dayanıyordu. Bir yanda Sosyalist Sistem ve Sovyetler vardı o dönemde, diğer yanda da ABD. Neresinde duracaktı Avrupa bu denklemin? İşte Avrupa'da 68 bu sorunun cevabı aranırken çıktı ortaya. Bir yerde, bu cevabın hazırlanmasının yolunu açtı. Daha önce bu konuda şöyle yazmışız:

"Avrupa Birliği'ni ele alalım, neyin çabasıydı bu girişim? Hep dendi ki, "Avrupa Birliği bir medeniyet projesidir"; demokrasi, insan hakları yolunda insanlığın kazanımlarının ürünüdür. Ve de, küresel yeni dünya düzenine geçerken, "ulus devletlerin sona erişti olayının en açık göstergesidir". Doğru, doğru ama nasıl gelmişti Avrupa bu noktaya? İlk kuruluş dönemindeki AB anlayışıyla daha sonra ortaya çıkan AB aynı mıydı? Değilse eğer, nasıl bir evrim geçirmişti AB bugünkü "özgürlükçü" noktaya gelebilmek için?

Avrupa Birliği elbette ki bir medeniyet-bir yaşam tarzı- projesidir. Yaşam tarzını belirleyen ise üretim biçimi, yani "işletme sistemi" oluyor. Demokrasi, insan hakları ve serbest rekabet de serbest rekabetçi kapitalist işletme sisteminin ürünü olan kapitalist yaşam tarzının unsurları oluyorlar. Ama yola çıkarkenki AB farklı bir AB idi. Herbiri tekelci kapitalist işletme sistemine sahip Avrupalı kapitalist ülkelerin, ikiye bölünmüş dünya ortamında, içinde buldukları açmazı çözmeye çabaları olarak ortaya çıkmıştı. Bırakınız "ulus devletlerin gönüllü olarak kendilerini yok edecek bir oluşumu yaratmalarını" bir yana (sürecin bu yönde gelişeceğinin başlangıçta kimse farkında değildi), tam tersine, ilk ortaya çıkış döneminde AB, Avrupalı ulus devletlerin yok olmamak için kendi varlıklarını bir Birlik çatısı altında daha etkin hale getirebilme çabası olarak düşünülmüştü.³

Ama boşuna bir çabaydı bu. Üçüncü bir kutba yer yoktu artık dünyada. Dünya pazarları iki süper güç arasında paylaşılmıştı bir kere. Ve ulus devlet gücüne dayanarak dünya pazarlarının yeniden paylaşım perspektifi falan da kalmamıştı artık ortada. Sosyalizmin karşısındaki dünyayı-kapitalist dünyayı temsil eden ABD idi. Buna karşı çıkmak demek ise meydanı sosyalizme bırakmak demektir. Bir süre sonra bu gerçek bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştı..

³ Bu anlamda, kelimenin tam anlamıyla, "denize düşenin yılanı sarılması"dır AB olayı! ABD ile SSCB arasına sıkışan Avrupalı kapitalistler eski tekelci kapitalist yöntemlerle iş yapamıyorlardı artık; büyük patronun (ABD) koruyucu şemsiyesi altında yaşamak zorundaydılar! Yapılabilecek bir tek şey vardı o durumda ve onlar da onu yapmaya koyuldular: Eski sandıklarını açtılar ve çoktan tarihe gömdükleri antika silâhlarını-serbest rekabetçi kapitalizmi- yeniden kuşanmaya soyundular.!Avrupa'lı ulus devletler globalleşmeyle birlikte bugün başlarına gelenleri o günlerde görebilselerdi gene de aynı şeyleri yaparlarmıydı acaba? Ama başka çözüm yolları yoktu ki! Tarihin diyalektiği böyle işliyor işte!..

İşte Avrupa'yı kendisine yaşam alanı yaratabilmek için eski serbest rekabetçi silahlarını kuşanmaya iten ortam bu oldu. Avrupa bu iki kutuplu egemenliğe karşı ancak serbest rekabet, demokrasi, insan hakları, kısacası "Kopenhag Kriterleri" silahlarıyla karşı çıkabiliyordu. Avrupalı kapitalistler, birden bire imana geldikleri için değil, içine girilen bu yeni dönemde iki büyük gücün egemenliğine karşı kendi çıkarları, azami kâr yasasının işleyişi bunu gerektirdiği için demokrasi savunuculuğuna soyunacaklardı. Madem ki artık eskiden olduğu gibi dünyanın-dünya pazarlarının kapitalist ülkeler arasında ulus devlet gücüne dayanarak yeniden paylaşımı söz konusu olamıyordu, o zaman kapitalistler de mücadeleyi serbest rekabet ilkesine sarılarak ulus devletin egemenlik sınırlarının ötesine taşırlardı. Öyle ki, içine girilen bu yeni dönemde en büyük payı artık kimin ulus devleti daha güçlüyse o değil, bir malı kim daha iyi kalitede ve daha ucuza üretebiliyorsa o alabilmeliydi. Üstelik bu yeni global serbest rekabet ilkesi o dönemde eskinin, yani varolan sisteminin içinde gelişen yeni-küresel dünya sisteminin ilkeleriyle de uyuyordu. Bu nedenle, yeni küresel dünya sisteminin bayraktarlığını Avrupalı ulus devletlerin yapacağına, yapmakta olduğuna inanıldı".

İşte, Avrupa 68'i bu ortamın-sürecin ürünüdür. Savaş sonrası soğuk savaş döneminin dünya düzenine karşı her açıdan derin Avrupa'nın başkaldırışını, ben de varım deyişini temsil etmiştir Avrupa'nın 68'i. Bu noktada Avrupa kapitalizmiyle geniş kitlelerin talepleri arasında bir uzlaşma söz konusuydu. Her ne kadar 68'in genç insanlarıyla mevcut sistem zaman zaman karşı karşıya gelmiş olsalar da özünde bir uzlaşma-birliktelik vardı. Ne diyordu 68 Kuşağı o zaman, "demokrasi", "özgürlük", "katılımcılık", "insan hakları"..Bütün bunlar soyut, havada kalan, laf olsun diye söylenen şeyler, talepler değildi elbet! Soğuk Savaş dengelerinin dayattığı dünya düzenine karşı çıkıştı işin özü. 68'in demokrasi, özgürlük, katılımcılık gibi hiçkimsenin açıkça karşı çıkamayacağı sloganlarının arkasında durarak kendisine yeni bir yolun açılmasını sağladı Avrupa. Dünyanın her yerinde bu sloganlara özlem duyan insanlar etkilenmeye, harekete geçirilmeye çalışılıyordu. Ve bunda başarılı da olundu. 68'in rüzgarı Avrupa'nın üstünü örten o kara bulutların dağıtılmasında belirleyici bir rol oynarken, zamanla, mevcut duruma boyun eğen, Soğuk Savaş dengelerini bir kader olarak kabul eden, kafaları tekeli kapitalist işletme sistemiyle şartlanmış eski yönetici kuşaklar-dinazorlar da tasfiye edildiler. Onların yerini modern özgürlükçü Avrupa'yı temsil eden yeni unsurlar aldılar. 68 Kuşağının içinde yer alan insanların çoğu da bu kabuk değişimi sürecinde bizzat rol oynadı.

TÜRKİYE'NİN 68'İ

Türkiye 68'inin ise bütün bunlarla hiçbir alakası yoktur! Evet, 68 Fransa'sında, Almanya'sında olanlar bizi de-Türkiye'deki 68 Kuşağını da- etkiliyordu. Demokrasi, özgürlük, katılımcılık, insan hakları sloganları bizi de harekete geçiren sloganlardı. Ama o kadar! Türkiye 68'lilerini de harekete geçiren bu sloganlar Türkiye gerçeğinde pratikte farklı hedeflere yöneliyor, farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden oluyordu. Çünkü, kavanozda-akvaryumda yetiştirilen bir gençlik-"Atatürk gençliği" ve bir "asker sivil aydın zümre" vardı Türkiye'de! Türkiye'nin Batı'ya yönelik yüzünü Jöntürk gelenekli bu tür bir "aydın" kitle oluşturuyordu. Anadolu kapitalizminin gelişme kanalları ise daha farklıydı. Onlar, Batıcı Devlet Sınıfının karşısında yer alan "Çevre"nin içinden çıkıp geliyorlardı. Bu yüzden de Batı'ya, batılılaşmaya karşıydılar; daha çok İslamcı geleneğin etkisi altındaydılar. Yani Avrupa 68'iyle empati yaparak rezonansa girecek halleri yoktu onların. Roller böyle dağıtılmıştı Türkiye'de!⁴ Bu nedenle Türkiye'de, Soğuk Savaş döneminde kendisine yeni bir varoluş-yaşam alanı arayan Avrupa'nın-Avrupalı insanların (bu arada Avrupalı 68 Kuşağının da) muhatabı, gelişen Anadolu kapitalizminin karşısında gittikçe köşeye sıkışmaya başlayan "batıcı-laikçi-Atatürkçü-asker sivil aydın" kitle oldu! Türkiye'de 68 Hareketi de bu kitlenin ruh halini temsil ederek ortaya çıktı. Üstelik bu

⁴ Ne kadar ilginç değil mi, bir bugünkü "Genç Siviller'i", onların mücadele perspektiflerini-sloganlarını düşünün bir de bizim kuşağinkileri! Bizler, "ordu gençlik elele milli cephede" diye yürüyerek "Atatürk'e layık solcu bir gençlik olduğumuzu" göstermeye çalışırken, onlar militarizme-darbeye karşı bir sivil toplum gücü olarak ortaya çıkıyorlar. Bizler, "onlar ortak biz pazar" diye AB'ye karşı çıkarak milliyetçilikle karışık bir "anti-emperyalizmi" savunurken, onlar, demokratikleşme ve AB ile bütünleşme politikasını destekleyerek bir sivil toplum gücü olarak kalmayı yeğliyorlar.

“ruhun” ve rolün bizde ta Osmanlı’dan-Jöntürklerden-İttihat Terakki geleneğinden 27 Mayıs’a kadar uzanan bir tarihsel temeli de vardı. Başlangıçta, 27 Mayıs öncesi gençlik hareketleriyle 68 arasında ne fark vardı ki! “Ordu-gençlik elele, milli cephede”, “.. uyan uyan Gazi Kemal şu ülkenin haline bak”, “ordu Kıbrıs’a”, “İsmet Paşa çizmelerini giy” diyerek gösterilere başlamamış mıydık bizler de (daha sayayım mı, açın gazeteleri o dönemin sloganlarına bakın bir, ne için yürümüş gençlik o zaman onlara bakın)! Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi değil miydi rehberimiz! Hepbirlikte devletçiliği savunmuyor muyduk, hertürlü özelleştirmeye karşı değil miydik? “Demokratik üniversite”ymiş, kimin umurundaydı demokratik üniversite! Aradan kırk yıl geçti kendi kendimizi aldatmayalım! Bizim, 68 Kuşağının bir tek amacımız vardı, o da mevcut düzeni değiştirmektir. Bunun için de esas olarak, baş düşman olarak gördüğümüz hükümeti karışımıza alıyorduk. Askerler, “asker sivil aydınlar” falan ise “müttefikimizdi”! Öyle değil miydi!

Örneğin, ODTÜ Rektörlüğünü işgal ederek “ODTÜ Halk Cumhuriyeti”ni ilan etmiştik! Kurdaş’ı ve Mütevellî Heyetini yuhlayarak dışarı atarken neydi bizim amacımız, demokratik üniversite miydi! Bütün bunlar hep işin bahanesiydi bizim için, görünüşteki cilasıydı! Biz bir tek şey istiyorduk, bunun adına da “devrim” diyorduk o zaman. “Devrim için savaşıyorduk” biz. Çünkü, “devrim için savaşmaya sosyalist denmez”di!. Üniversitelerde başlayan devrimci mücadelemiz bütün halkımıza örnek olacaktı. Öyle ki, bir gün gelecek, başta işçi sınıfı olmak üzere halkımız da bu örneğe bakarak bilinçlenecek, onlar da ayaklanacaklardı. Buna inanıyorduk biz. Ve nitekim, böyle olduğu içindir ki, bilinçdışı bu “öncü savaşı” modeli-inancı daha sonra bizi adım adım kendine özgü bir “silahlı propaganda” anlayışına gerillacılığa götürdü.

Evet, bir yandan “kahrolsun Amerika”, “Vietnama bin selam” diyerek Amerika’nın Vietnamı işgalini protesto ediyor, anti emperyalist mücadelede haklı olarak Vietnam halkıyla dayanışma içinde olduğumuzu gösteriyorduk, ama diğer yandan da, devrim anlayışımızın temelinde hep “asker sivil aydın kitle” dediğimiz Devlet Sınıfıyla-Kemalistlerle ittifak yer aldığı için kendi kendimizle çelişir bir konumdaydık. Önümüzdeki asıl hedef “Amerikancı” dediğimiz hükümetti. Türkiye’yi Amerikan emperyalizminin işgali altında bir ülke olarak görüyorduk! Hükümet de onların işbirlikçisiydi! Anadolu burjuvazisi diye bir kavram ise zaten hiç yoktu daha ortada. Onlara biz “komprador burjuvazi-işbirlikçi burjuvazi” falan diyorduk. Ülkede demokrasinin önündeki en büyük engel onlardı!⁵ Bizim için hükümete karşı mücadele emperyalizme karşı mücadelenin bir parçasıydı. Neydi o Milli Demokratik Devrim mi, yoksa Sosyalist Devrim mi tartışmaları! Şimdi düşünüyorum da, biz o zaman hayalet taşlamakla meşgulümüz meğer! Bir hayal dünyasında yaşıyorduk! Mao gibi kırlardan mı başlayarak şehirleri kuşatmalıydık, yoksa önce şehirlerden mi başlamalıydık, bunu tartışıyorduk kendi aramızda! Ama bazıları da bizim sırtımızdan cunta hesapları yapıyorlarmış bu arada, biz uzun zaman bunun bile farkında olmadık. Nasıl olsa devrimin öncü gücü işçi sınıfı değil miydi, varsın onlar da cuntacılık yapsınlar, eninde sonunda işçi sınıfı mutlaka öncülüğü ele alacaktı! Çünkü Marksist-Leninist teori böyle diyordu!. Ve biz de inanıyorduk bütün bunlara, hem de ölümüne!

O tarihlerde üniversiteden ayda 400 lira burs alıyordum da, her ay bu parayı olduğu gibi sol yayınlara yatırırdım..Okuyordum okuyordum, önce milli demokratik bir devrim mi

⁵ Zavallı burjuvazi, bir yandan Osmanlı artığı Devlet Sınıfına karşı demokrasi mücadelesi vererek ayakta kalmaya çalışırken, diğer yandan da bizim tarafımızdan işbirlikçi-gerici-faşist olarak damgalanıyordu!

yapmalıydık, yoksa direkt olarak sosyalist bir devrim mi!! Hani bir deli bir kuyuya bir taş atmıştı ya, çıkar çıkarabilirsen! Korkunç birşey değil mi! Kimse kızmasın bana ama, ne oldu sonra? 8-9 Mart derken, arkadan 12 Mart bir bastırdı, ne Milli Demokratik Devrim kaldı ortada ne de Sosyalist Devrim! Artık ondan sonra hapisanede Gürler-Batur Cuntası ne zaman parlamentoyu feshederek iktidara el koyacakta bizleri de salıverecek hesapları yapılmaya başlandı!.

Gelişen kapitalizm beraberinde yeni sorunları da getiriyordu elbette. Yeni sınıflarla birlikte sınıf mücadelesinin yeni biçimleri de ortaya çıkıyordu..Bütün bu gelişmelere bağlı olarak ülkede bir sol hareketin gelişmesi, gençlik hareketinin de bundan etkilenmesi son derece doğal birşeydi. Bu açık! Ama bu süreç hep en başta varolan, açılmış bulunan belirli bir kanalın içinde oluştu bizde⁶. Ve ortaya öyle bir “sol”-“solculuk” çıktı ki sonunda, bir ucu Marksizm’de, bir ucu da “Kemalizmde” olan bir ucubeydi bu! Avrupalı 68’liler demokrasi mi diyorlardı, evet demokrasi diyorduk biz de, ama bizim demokrasiden anladığımız halkın oylarıyla iktidara gelenleri emperyalizmin işbirlikçisi ilan ederek onlara karşı Devlet Sınıfıyla birlikte- “ordu gençlik elele vererek” iktidar mücadelesi vermektir! Çünkü 1950’lerle birlikte bir “karşı devrim” süreci yaşanılıyordu Türkiye’de! Ve bu mücadelede Kemalistleri-Devlet Sınıfını da müttefik olarak görüyorduk bizler o zaman⁷. Bizler de onlar da devletçiydik ne de olsa. Bu yüzden de, baş düşman burjuvaziye-kapitalizme karşı doğal müttefikimiz oluyorlardı onlar!. İşte Türkiye’ye özgü 68’in ve onun içinden çıkan “solun” geliştiği zemin budur.

68’DEN GÜNÜMÜZE NE KALDI

Yukarda çizilen tablo 68’ler Türkiye’sinin gerçekliğini yansıtıyor. Bir yerde bizim-68 Kuşağının da gerçeğimiz bu. Başka Türkiye olmadığı gibi, başka 68 Kuşağı da yoktu o zaman, olamazdı da. Fakat gene de bütün bunlar 68’i ve 68 Kuşağını kavrayabilmek için yeterli değildir! Doğrudur, çünkü madalyonun bir de öteki yüzü var!

Aradan 40 yıl geçtikten sonra bugün rahatlıkla şunu söyleyebiliriz ki, Avrupa 68’ine göre farklı bir sürecin ürünü de olsa , bizim-Türkiye’nin- 68 Kuşağı da sonunda gene modern demokratik Türkiye’nin sesi olabilecek düşüncelerin-görüşlerin ortaya çıkmasında bir ana rahmi rolünü oynamıştır. Ancak, Avrupa’nın 68 Kuşağı ilerici-dönüştürücü bir rol oynayarak içinde bulunduğu sürece direkt olarak damgasını vururken, Türkiye’nin 68 Kuşağı, bu rolü daha değişik bir şekilde-dolaylı olarak, kendi içinden kendi diyalektik inkârını yaratma süreciyle yaptı. Görünüşe bakıldığı zaman evet, o dönemin koşulları içinde devletçi “sol” bir Jöntürk akımından daha öteye gidemedi o (Türkiye’nin 68’i). Bu haliyle de belki sadece durgun bir suya atılan bir taş olarak kaldı. Ama bu arada o, etkilerken-değiştirirken değişti de; ve öyle oldu ki, tam “ondan geriye birşey kalmadı” denilirken bir de baktık kökleri 68’lere-68 Kuşağına uzanan nur topu gibi bir çocuk var ortada! Evet, orijinal haliyle 68 Kuşağı ve ruhu yok olmuştu artık, ama bu arada o, kendi kendini üreterek, kendi içinden diyalektik inkârını yaratmayı da başarmıştı. Bugün aradan 40 yıl geçtikten sonra bile halâ 68 Kuşağından bahsetmemizin anlamı onun değişik bir kimlikle-bu yeni oluşumla birlikte bugün halâ yaşıyor olmasındandır. Alın bugün bakın, modern Türkiye’nin aydınlık yüzünü oluşturan insanların büyük çoğunluğu “demokratlar-liberaller” adı altında hep o kuşaktadır. Ya da en azından o kuşağın etkisi altında yetişmiş insanlardır bunlar.

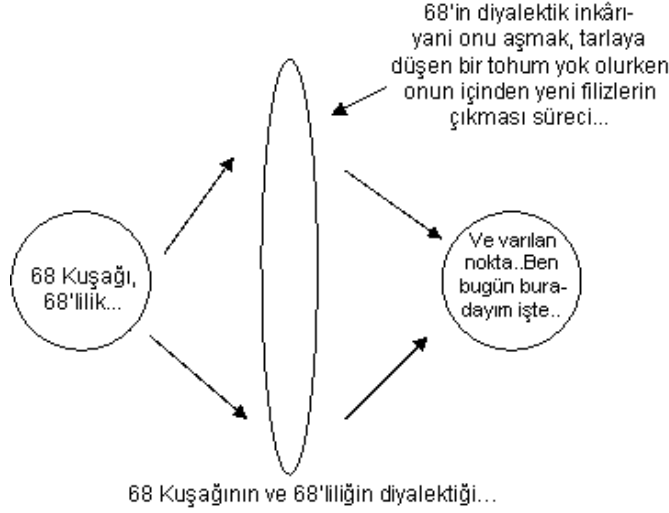
Bu satırların yazarı da bu anlamda kendini hala bir 68’li olarak görüyor. Meğer o zaman 68’in içinde bugünün mayasıymışız bizler! 68’in içinde Jöntürklüğün ötesinde ne varsa bizmişiz o

⁶ “27 Mayıs Anayasası’nın açtığı özgürlük ortamının” ürünü oldu!!!

⁷ Burada kendimi o süreçten ayrı tutmamak için hep „bizler“ diyorum! Yoksa ben hiçbir zaman cuntacı-darbeci olmadım. Benim bütün „solculuk“ hayatım bu tür „devrimciliğe“ karşı mücadeleyle geçti..Geçmesine geçti, iyi güzel, karşı çıkıyorduk falan da, onun yerine başka birşey koyamıyorduk ki! İşçi sınıfı devrimciliği“ falan diyorduk o kadar! Yani genel olarak gene o „akvaryumun“ içindeydik! Gene Kemalist Devrimi bir burjuva devrimi olarak görüyorduk. Anadolu burjuvazisi gene işbirlikçi burjuvazi olarak baş düşmandı vs...

zaman!. Evet, biz de kendimizi o zaman öyle-o bütünün içinde-birer sol Jöntürk olarak ifade ediyorduk. Ama demek ki, o halimizle bile onun iç çelişkisinde varmışız biz, onun diyalektik inkârı olan ana rahmindeki o bebek olarak. Sonuçta da 68 Kabuğu kırılınca biz çıktık ortaya!

O ne müthiş bir motivasyon ve enerjiymiş ki hiç bitmiyor! Atatürkçülükle karışık bir solculuk yaparken de aynı heyecan ve enerji vardı, sonraları kendimizi işçi sınıfı devrimcisi-Marksistler olarak görürken de! Atatürkçü-laikçi-solcu cephe tarafından aforoz edildikten sonra, müebbet hapis cezası altında hapisane köşelerinde çalınlar gibi okuyarak tek başına “gerçeği ararken” de aynı inanç hakimdi, aradan kırk yıl geçtikten sonra bugün de! Yirmili yaşlarda nasılsa, altmışlı yaşlarda da aynı şekilde devam eden bir Dev-Gençlik mi desek acaba buna!!

Evet, işin hikâyesi bir yana, geliyoruz şimdi işin özüne! “Akvaryumda yetişmiş bir nesildik biz” diyoruz, nedir bu “akvaryum”, nedir bu işin tarihsel-toplumsal-bilimsel temelleri? Bilişsel Toplum Bilimi nasıl açıklıyor bu oluşumu:

“BATILILAŞMAK-YA DA, BATI TAKLİTÇİLİĞİ YAPARAK BATILI GİBİ OLMAK ÇABASI..

Osmanlı’da başlayarak, Cumhuriyete-günümüze kadar uzanan “Batılılaşma” sürecinin hiçkimsenin itiraz etmediği en belirgin özelliği “Batı taklitçiliğidir”. Yani, Osmanlı Devlet Sınıfı içinde bir kesimin (Jöntürkler) Devleti kurtarmak için Batıya özenmesi, yukardan aşağıya bir süreçle biryandan kendileri Batılı gibi olmaya çalışırken, diğer yandan da, “toplum mühendisliği” yaparak toplumu da bu yönde yeniden inşa etmeye çalışmalarıdır. Bu nedenle biz önce şu, “Jöntürlülüğün”- bir şeye “özenerek”, onun gibi olmaya çalışarak, ya da onu “taklit ederek varolmak halinin (kendine biçtiğin rolü bir süre sonra kendi varoluş vizyonun-fonksiyonun haline getirerek varolmak olayının) üzerinde durmak istiyoruz. Bunun için de, olayı tarihsel-toplumsal boyutları içinde ele almadan önce, bu konudaki en son gelişmeleri de dikkate alarak biraz insan beyni üzerinde durmaya, öğrenme ve öğrenerek varolma sürecini yeni ve farklı bir açıdan ele almaya çalışacağız. Çünkü bu olayı sadece onun tarihsel-toplumsal boyutlarından yola çıkarak açıklayamazsınız. Açıklarınız ama birşey eksik kalır hepl. Zaten beni bu çalışmaya iten esas neden de bu oldu. Bu konuyu daha önce de ele aldım ve yazdım, ama hep içimde birşeyin, olayın bir yanının eksik kaldığına dair bir dürtü vardı!

Ne de olsa toplum, son tahlilde, elementlerini insanların oluşturduğu bir sistem değil mi. Bu sistemi-büyük tabloyu- açıklarken bazan da puzzılın parçalarından yola çıkmak gerekiyor. Evet, konumuz tekrar nörobiyoloji- “empati” ve “ayna nöronları”..

EMPATİ, YA DA AYNA NÖRONLARI

Daha önceki çalışmalarda Giacomo Rizzolatti'den ve “ayna nöronlarından” bahsetmiştik; ama bu yazının bütünlüğü açısından konuyu kısaca gene buraya da taşımak istiyorum.

Bilindiği gibi, 1996 yılında maymunlarla bir deney yapıyor Rizzolatti. Beyninde elektrotlar bağlı olan bir maymuna bir cevizi kırmakta olan başka bir maymunun davranışlarını izlettiriyor. Bu arada da, elektrotlar aracılığıyla, her iki maymunun beyninde hangi bölgelerin aktif hale geldiğini araştırıyor. Sonuç mu: O an, cevizi gerçekten kıran maymunun beyninde, işin planlamasına yönelik olarak hangi nöronlar aktif halde bulunuyorlarsa, gözlemci konumunda olan, yani olup bitenleri sadece monitordan izleyen maymunun beyninde de gene aynı nöronların aktif halde oldukları görülüyor. Yani, gözlemci konumunda olan maymunun kendisi hiçbir iş yapmadığı halde, aynı anda, onun beyninde de, ceviz kırma eylemine ilişkin nöronal faaliyet modelini hazırlayan nöronların aktif hale geldikleri görülüyor⁸

Ama önce şu “ceviz” nasıl kırılıyor onu bir görelim biz: Cevizin kırılmasına ilişkin eylem planı beyinde davranışların planlandığı bölgede-“prämotorische Kortex”te hazırlanıyor. Daha sonra da bu plan (nöronal faaliyet modeli) uygulanması-gerçekleştirilmesi için, bitişikte bulunan bölgeye (“motorische Rinde”) gönderiliyor. Planlama kısmından aldığı talimatları pratik bir eylem modeli haline dönüştüren motor sistem de organlara gerekli aksiyon-potansiyellerini (direktifleri) göndererek, onların söz konusu nöronal modeli gerçekleştirme-lerini sağlıyor.

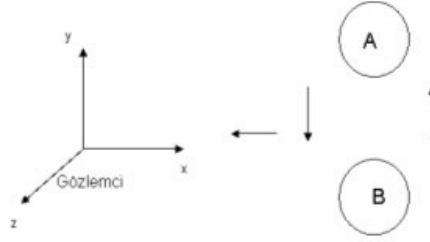
Tekrar Rizzolatti'nin deneyine dönersek, buradan kolayca, bir eylemi bizzat gerçekleştirmekle, sadece gözlemci olarak böyle bir olayı seyretmek arasında, beyindeki nöronal faaliyet açısından (bu eylemin tasarlanması-planlanması aşamasına kadar) bir farkın bulunmadığı sonucunu çıkarırız. Gözetleme işini yapan maymun, kendini cevizi bizzat kıran maymunun yerine koyarak (kendini onunla özdeşleştirerek) olayı o an onunla birlikte yaşamış oluyor. Evet, o an o sadece bir gözlemci, yani cevizin kırılması eylemine bizzat katılmıyor, işin motor kısmında yok yani; ama bunun dışında o da, o an cevizi bizzat kıran maymunla aynı ruh halini yaşamış oluyor. Kendini cevizi bizzat kıran maymunun yerine koyarak adeta onunla özdeşleşiyor. Hatta, deneyi zihnimizde daha da geliştirerek diyebiliriz ki, cevizi kıran maymun daha sonra onu yerken, o an gözlemci maymunun da aynı duygularla ağzı sulanacak, mide hücreleri faaliyete geçecektir! Maymunlar bir yana, bizim bile bazan birisi karşımızda birşey yerken ağızımız sulanır. Bu, kendimizi karşımızdakinin yerine koyduğumuz an onunla aynı ruh halini yaşamaya başladığımız anlamına gelir. İşte insan ilişkilerinde “empati” olarak tanımlanan olayın özü budur: Kendini karşındakinin yerine koyarak onun duygularını yaşayabilmek-sezebilmektir işin aslı.

Şimdi, olayın nörobiyolojik esaslarına ilişkin olarak akla gelen ve açıklanması gereken bazı soruları ele almak istiyoruz.

Empati-yansıtma olayının (“Spiegelungsprozess”) gerçekleşebilmesi için, nefsin gözlemci konumunda olması gerekir. “Gözlemci” olmak demek ise, kendi dışında gerçekleşen bir etkileşmeyi, bu etkileşmeye direkt olarak katılmadan izleyebilmek demektir.

⁸ Cevizi gerçekten kıran maymunda hem planlamadan sorumlu bölge (prämotorische Kortex), hem de ceviz kırma işini fiilen gerçekleştiren bölge (motorische Kortex), bunların ikisi birden faal halde oldukları halde, gözlemci maymunda sadece planlamadan sorumlu kısım- “prämotorische Kortex” aktif haldedir.

Organizmanın, A ve B gibi kendi dışındaki iki unsur arasında gerçekleşen bir etkileşmeye gözlemci olarak katılması demek, AB sisteminden gelen informasyonların, gözlemci konumunda bulunan organizma açısından, onun mevcut durumunu değiştirmeye yönelik informasyonlar olmaması demektir. İnfomasyon geliyor ve alınıyor, ama organizma nesneyle (AB sistemiyle) direkt olarak etkileşme halinde olmadığından, gelen bu informasyonlar organizmanın içinde bulunduğu durumu değiştirebilecek özellikte informasyonlar olmuyor (bunlar, belirli bir eşğin altında kalan, onun için direkt olarak “önemli olmayan” informasyonlardır). Bu yüzden de organizmanın gelen bu informasyonlara karşılık bir reaksiyon modeli oluşturma zorunluluğu yoktur⁹.

REZONANS

Ama ne zaman ki, empati yaparak yansıttığımız bir olaya ilişkin olarak gelen informasyonlar bizim için önemli olmaya başlarlar, o zaman işler değişir!¹⁰ Bu durumda, gözetlediğimiz kişiden gelen informasyonları (karşımızdakinin duygularına yönelik olanlar da dahil), sadece yansıtmakla kalmayız, bunları, durum değişikliğine yol açabilecek önemli informasyonlar olarak da ele alıp değerlendirerek, bunlara karşı reaksiyon modelleri oluşturma yoluna gireriz. Ve tabii buna bağlı olarak da artık gözlemci statümüz sona erer. Olayın içine girmiş oluruz ve az önce gözlemci olarak yer aldığımız olayın kahramanıyla birlikte, onunla rezonans haline girerek hareket etmeye başlarız¹¹.

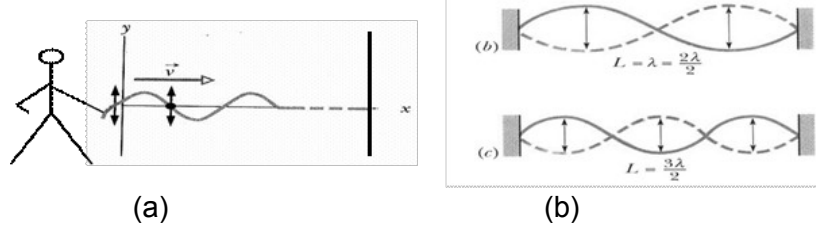
Neden “rezonans”? Ayna nöronları aracılığıyla yansıttığımız informasyonları (ve bunların neden olduğu nöronal etkinliği) belirli bir frekansı olan dalgalı bir hareket olarak düşünürsek (bunu D_1 olarak gösterelim), bunu bir informasyon olarak alarak buna karşı geliştirdiğimiz kendi reaksiyon modelimiz de, buna zıt, ama bununla aynı frekansta ve fazda başka bir dalga olacaktır (bunu da D_2 olarak gösterelim). İşte tam bu durumda $D_1=D_2$ haline rezonans hali deniliyor. Daha başka bir ifadeyle, “Eigenschwingung” (kendi salınımın)=“Erzwungeneschwingung” (karşı tarafın etkisiyle yaratılan salınım) koşulu olduğu an rezonans hali ortaya çıkıyor.¹²

⁹ Osmanlı fetihçi bir devlet. İşler yolunda giderken Batı’da olup bitenleri sadece bir dış gözlemci olarak gözetlemekle yetiniyor. Batı’da kapitalizm geliyormuşta vs. bunlar Osmanlıyı pek fazla ilgilendirmiyor o zaman. Ne de olsa sonunda kılıç onun elinde olduğundan, günün birinde bütün o kazanımların mevasını toplayacak olan da o! Antika tarihin çarkının nasıl döndüğünü İbni Haldun böyle açıklıyor...

¹⁰ Ne zaman ki artık fetihçilik sökmeye hale gelir, yeni silahların bulunmasıyla birlikte Batı alıp başını gitmeye, Osmanlı için tehlike olmaya başlar, o andan itibaren işin boyutları değişir...

¹¹ İşte Jöntürklerin ortaya çıkışı da aynen böyle oluyor. Şimdilik bu noktanın altını çizmekle yetinelim, az sonra olayı daha ayrıntılı olarak ele alacağız...

¹² Burada çok önemli bir nokta var! Gözlemcinin prämotorische Kortex’inde meydana gelen aktivite empati yoluyla oluşan bir „Erzwungeneschwingung“dur (yani, karşı tarafın etkisiyle meydana gelen „zorunlu bir salınım“). J.Bauer bu olayı „rezonans“ olarak ifade ediyor (www.aktolga.de). Bence bu doğru değildir. Değildir, çünkü böyle bir anlayış empati ile rezonansı aynı şey olarak değerlendirmek anlamına gelirdi. Rezonans, kendin olarak (kendi self’ine) karşı tarafın meydana getirdiği dalgalı hareketle aynı frekansta ve fazda bir salınımına sahip olmak demektir. Yani, karşı tarafın duygularını hissederek almak (empati) onunla rezonans haline girmek için zorunludur, ama yeterli değildir. Rezonans olması için karşı tarafla aynı frekansta-fazda dalgalı bir hareket olarak gerçekleşmek de gerekir. Ceviz kıran maymunu gözetleyen gözlemci maymunun prämotorische Kortex’inin o an diğer maymunla aynı şekilde aktif hale gelmesi iki maymun arasındaki rezonansın alt yapısını oluşturur,

Bir müzik aletinin telini, ya da, bir ucu bir yere bağlı olan, elimizle salladığımız bir ipi düşünelim. Elimizle ipi sallayarak dalgasal bir hareket yarattığımız zaman, bu dalga ip boyunca soldan sağa doğru hareket ederek, ipin bağlı olduğu yere kadar gider. D_1 olarak gösterilen bu dalga, daha sonra, bu noktadan itibaren, sağdan sola doğru hareket eden, kendisine zıt yeni bir dalganın daha oluşmasına neden olacaktır (D_2). Ve bu iki dalga, ip boyunca üstüste geçip (overlapping) girişim yaparak rezonans haline geçerler. Burada önemli olan, her iki dalganın da, rezonans haline özgü belirli bir frekansa ve faza sahip olmalarıdır. Nitekim, ip rasgele bir frekansla (fazda) salınırsa rezonans oluşmaz. Bir müzik aletinin tellerini arada bir akort etmemizin nedeni de budur. Ancak telin geriliminin belirli bir oranda olması halindedir ki tel titreştirildiği zaman rezonans oluşur.

İnsan beynini de bir ipe benzetirsek, gözetilen olaylardan gelen bilgiler, ayna nöronlarını aktif hale getirerek-yansıtma yoluyla- beyinde belirli bir dalgasal hareketin ortaya çıkmasına neden olurlar. İşte, rezonans halinin maddi temelini oluşturan, beyinde bilinç dışı olarak ortaya çıkan bu dalgasal harekettir. Ama bununla, yani bu dalgasal hareketle rezonans aynı şey değildir. Empati yoluyla karşı tarafın duygusal halini yansıtan kişi için bu yansıtma olayı bir tür "Erzwungeneschwingung"dur (yani kendi içimizde karşı tarafın neden olduğu-zorladığı bir salınımdır). Rezonansın olması içinse, yansıtılan-yansıtılarak yaratılan bu salınımın karşı bir de "Eigenschwingung"un (kendimize özgü bir salınımın) olması gerekir. Yani, dışarının etkisiyle yaratılan salınımla aynı frekansta ve fazda, ama kendimiz tarafından gerçekleşen bir salınımın daha ortaya çıkması gerekir. Ancak bu durumdadır ki, organizmanın yarattığı bu dalgayla, karşı tarafın etkisiyle yaratılan dalga içiçe geçerek rezonans haline alırlar. Öyle ki, bu durumda artık sadece gözetliyor olmakla kalmayız, hazırlanmış olduğumuz reaksiyon modelini motor bölgeye (organlarımıza) göndererek bunu bir davranış haline de dönüştürürüz. Bu kez, az önce gözlemci olarak izlediğimiz ve içimizde yansıtarak yaşadığımız olayla rezonans haline girip etkileşerek bütünleşmeye de başlarız.¹³

TOPLUMSAL SİSTEM GERÇEKLİĞİ

Peki, insan beyninin çalışmasıyla ilgili olarak bütün bu anlatılan nörobiyolojik süreçlerin Jön Türklük gibi toplumsal düzeydeki bir olayla ne ilgisi var diye mi düşünüyorsunuz? Çok ilişkisi var! Şöyle:

Toplum, elementlerini insanların oluşturduğu kendi kendini üreten canlı bilişsel bir sistemdir. Bir bilgi işlem sistemi de olan toplumun içindeki tek tek insanların zihinsel faaliyetlerinin toplamı-süperpozisyonu da, sistemin bütünüdür, yani toplumun zihinsel

ama bu kadarıyla olay henüz daha rezonans olarak ifade edilemez. Gözlemci maymunun diğeriyle rezonans haline girmesi için, onun da, diğeriyle etkisiyle harekete geçip bizzat (kendi benliğiyle) cevaz kırma eylemine kalkışması gerekir.

¹³ Bütün bunları daha iyi kavrayabilmek için örnek olarak daha önceki çalışmalarda Hrant Dink'in öldürülmesi olayını ele almıştık.

faaliyetini oluşturur. Yani, tek bir elementin zihinsel faaliyetinin esasları, bütün bu elementlerin toplamı olan sistemin bütününün zihinsel faaliyetinin de özünü-esasını oluşturur. İnsanlar düşünürken, onların toplumsal düzeydeki temsil etme durumuna göre, toplum da düşünmüş olurlar. Birincisi bu.

İkincisi ve bizim için asıl önemli olan ise, nefsin-self-oluşma mekanizmasıdır. Toplumsal bir varlık-ürün- olan insanın nefsi-benliği- normal koşullarda üretim faaliyeti içinde oluşur. Bir insanın toplumsal ve bireysel kimliğini-varlığını belirleyen onun üretim ilişkileri içindeki yeridir. Neyin üretildiği ve bunun nasıl üretildiğine dair üretim süreci, en genel anlamda, sahip olunan bilgi temelini esasını belirlerken, üretim faaliyeti esnasında kurulan ilişkiler de, insanların, otonom bir madde-enerji- bilgi- işlem birimi olarak gerçekleşen kimliğini belirler. Tabi bu, başka birçok diğer faktörlerin içinde en temel, belirleyici olandır. Yoksa insan, sadece üretim faaliyeti içindeki yeriyse programlanmış bir robot değildir elbet! Üretim faaliyeti esnasında dışardan gelen madde-enerji-informasyon üretim ilişkileri içinde sahip olunan bilgiyle değerlendirilip-işleniyor (buna üretim faaliyeti esnasında sahip olunan fonksiyon deniliyor), nef-self-de bu işi yaparken varolan insanın kimliği olarak ortaya çıkıyor. Dikkat edilirse burada aşağıdan yukarıya doğru gelişen bir mekanizma söz konusudur. Duyu organları aracılığıyla alınan informasyonların herbiri beyinde orkestral bir faaliyetle ayrı ayrı merkezlerde inceleniyorlar. Bu incelemelerin sonunda, organizmayı etkileyen “dışardaki” nesneye-ya da olaya ilişkin nöronal bir model çıkarılıyor. Sonra da organizma, gene orkestral bir faaliyetle, kendisini etkileyerek onun içinde bulunduğu denge durumunu bozan bu nesneye-ya da olaya karşı bir reaksiyon modeli oluşturuyor ve bunu gerçekleştiriyor; yani o da dış dünyayı-olayı ya da nesneyi- etkiliyor. İşte organizmal varlığın, yani nefsin-self-oluşum mekanizması budur. Bu süreç, sistemin elementleri-insanlar- için olduğu kadar bütününü-yani toplum- için de böyledir. Toplumlar da üretim faaliyeti esnasında bu şekilde aşağıdan yukarıya doğru oluşan belirli bir kimliğe-nefs-self-sahip olurlar.

Yukardan aşağıya, empati yoluyla sahip olunan informasyonlara dayanarak meydana gelen nefse-kimliğe-self'e-reaksiyona- ise rezonans diyoruz. Bu durumda nefsin oluşumu mekanizması tamamen farklıdır. Bu durumda, ayna nöronları aracılığıyla empati yaparak aldığımız informasyonların neden olduğu etkinliği kendi içimizde başkalarının etkisiyle meydana gelen nöronal bir faaliyet olarak tanımlarsak (“Erzwungeneschwingung”), bizim için de önemli sayılan bu informasyonlara-etkinliğe karşı rezonans sonucunda meydana gelen reaksiyona-nöronal faaliyete de bizim (hem bireysel, hem de toplumsal düzeyde) taklide dayalı nefsimizin-özenti de diyebiliriz buna-temeli gözıyla bakabiliriz.

İşte, normal koşullarda aşağıdan yukarıya doğru oluşan bireysel-ya da toplumsal kimlikle, rezonans yoluyla yukardan aşağıya doğru meydana gelen taklide dayalı kimlik arasındaki fark budur. Birincisinde, bireysel-toplumsal tarihimiz içinde oluşan aşağıdan yukarı kimliğimizle neyse oyuzdur. İkincisinde ise, içinde bulunduğumuz koşullara göre şekillenen ve farkında olmadan sahip olduğumuz bir artist-aktör kimliğidir söz konusu olan.

Bir örnek mi istiyorsunuz: Bir burjuva devrimi olarak Fransız devriminin içindeki burjuva devrimcilerini düşünün. Bu insanların kimliği-self- Fransız toplumunun tarihsel evrimi içinde aşağıdan yukarıya doğru oluşan bir kimliktir. Öte yandan Osmanlı Jöntürkleri de kendilerini eşitlik-özgürlük-adalet isteyen burjuva devrimcileri olarak görüyorlardı. Ancak onların burjuva devrimciliği-kimliği- empati yoluyla Batı'dan alınan informasyonlara karşı rezonans yoluyla oluşan taklitçi-aktör- bir kimliktir.

Herşey aynen belirli bir senaryoyu oynayan bir aktörün durumuna benziyor burada. İyi bir aktör, oynadığı karaktere-kimliğe ilişkin informasyonları ayna nöronları aracılığıyla empati yaparak kendi içinde yansıtılabilir ve sonra da, rezonans yoluyla onun kimliğini taklit ederek o gibi olabilir. Bir aktör bu işi ne kadar iyi yapabiliyorsa onun o kadar iyi bir sanatçı olduğunu söyleriz. Ama bu da öyle bilinçli bir faaliyetle olmaz. Bu iş için “yetenekli” olmak da lazımdır. İşte Jöntürkler de bu türden birer aktördürler. Hem de, farkında olmadan oynanan

bu oyunda kendilerini gerçek oyuncular sanan, oynadıkları rolü benimseyerek adeta onunla bütünleşen aktörler!

Yanlış anlaşılmasın bütün bu söylenenlerden hiçbir şekilde Jöntürkleri kötüleme, ya da küçümseme sonucu falan çıkmaz. Ben sadece olayın bilimsel açıklamasını yapmaya çalışıyorum o kadar.

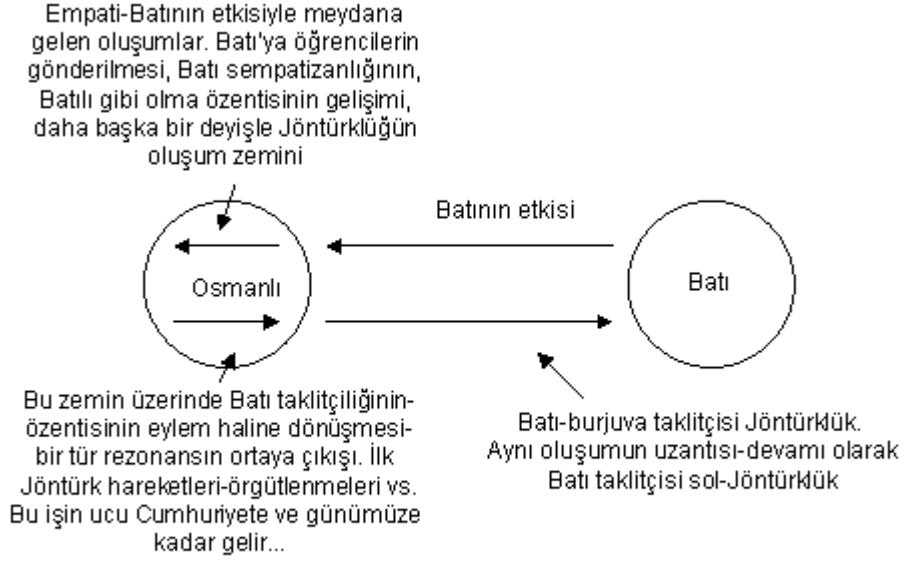
Aynı mekanizma “68 kuşağı”, 68’in “solculuğu” için de geçerlidir. Yani, bu satırların yazarının da içinde bulunduğu 68 Kuşağı da özünde aynı Jöntürklüğün 68’lerde aldığı şekilden başka birşey değildir. Aradaki fark şudur ki, 19.yy Jöntürkleri burjuva devrimcisi rolünü oynarlarken 68’in Jöntürkleri olan bizler de “işçi sınıfı devrimcileri” rolünü oynamış olduk! İnançsa inançtı, Marksizme-Leninizme imansa imandı, hatta ölmekse ölüyordukta, neyimiz eksikti ki 1917’nin Rus devrimcilerinden! Sadece, onlar işçi sınıfı devrimcileriydi, bizler ise farkında olmadan-bilinç dışı olarak- o rolü oynuyorduk. Olay budur. 68 devrimci kimliğinin nörobiyolojik oluşum mekanizması budur.

ŞU ANA KADAR YAPILAN AÇIKLAMALARIN ÖZETİ

Olayın-Jöntürklüğün tarihsel toplumsal boyutlarıyla ilgili daha geniş açıklamalara geçmeden önce şu ana kadar yapılan açıklamalardan çıkan sonuçları özetlemeye çalışalım:

1-Osmanlı fetihçi bir devlet-toplum. Sistemin bütünü olduğu kadar bu sistemin elementleri olan insanlar da bu bütünün-fetihçi sistemin- birer parçası durumundalar. Onun bir devlet olarak ortaya çıkışı 14.yy ın başı. Batı Ortaçağını yaşıyor o zamanlar. Egemen sistem ise feodalizm Batı’da. Ama o feodal toplumların hepsi de hamile birer kadın gibi. Osmanlı fetihçilik peşinde koşarken kapitalizm bebeği Batı’nın bu feodal toplumlarının ana rahminde usul usul geliyor. Ve Osmanlıyı hiç ilgilendirmiyor bütün bunlar o zaman. Onu ilgilendiren kendi fetihçi politikası açısından Batı’da durumun ne olduğu. Ve bu kafayla Viyana kapılarına kadar gidiyor Osmanlı.

2-Sonra ne oluyor? Zamanla yeni bir Batı çıkıyor ortaya. Ateşli silahlar giriyor devreye. Alıp başını gidiyor Batı. 19.yy dan itibaren de artık Osmanlının gemisi yürüyemez hale geliyor! Osmanlının sınırları içinde kalan bölgelerde “milliyetçilik” hareketleri başlıyor. Tabi bütün bunların hepsinin arkasında da Osmanlının zamanında küçümsediği o Batı var. Osmanlı bakıyor iş ciddi, tehlike büyük. Ne yapıp etsek “devleti kurtarsak” mantığıyla gerçek özünü bir türlü anlayamadığı o Batı-Batılı gibi olmaya karar veriyor. Batı taklitçiliği böyle başlıyor Osmanlıda.

Bilişsel Toplum Bilimi zemininde Osmanlı Jöntürklüğün nörobiyolojik temeli böyle¹⁴.

3-68 Kuşağına 68'in Jöntürklüğüne gelince:

Osmanlı Jöntürklüğünün devamı olan Devlet kurucu Cumhuriyet Jöntürklüğünün amacı, burjuva devrimciliği rolünü oynayarak yukardan aşağıya doğru devrim yapmak, toplumu değiştirmek-muasır medeniyet seviyesine çıkarmak, yani kapitalistleştirmek değil miydi? Tıpkı tarlaya atılan bir tohumun kendi inkarını gerçekleştirerek kabuklarını kırması-filizlenmesi gibi, Anadolu kapitalizmi de, zamanla, eski Osmanlı kimliğinin üzerinde gelişen-Cumhuriyetçi Jöntürk kimlikli devletçi düzenin kabuğunu kırarak gelişmeye başlamış, böylece, kendilerini "Cumhuriyet devrimcileri" olarak adlandıran Devlet Sınıfı unsurlarının-asker sivil aydın güçlerin- karşısına yeni bir Anadolu burjuvazisi sınıfı çıkmaya başlamıştır. Bundan sonraki süreçte (ki bu, Türkiye'de zamana yayılarak gerçekleşen bir burjuva devrimi sürecidir), Cumhuriyetçi Jöntürklerin "karşı devrim" olarak nitelendirdikleri 1950 Devrimiyle birlikte iktidara gelen bu yeni sınıf gelişerek "devleti ele geçirmeye çalıştıkça", "devletin asıl sahibi" olduğunu iddia eden Cumhuriyetçi Jöntürklerle burjuvazi arasındaki çatışmalar da keskinleşecektir.

1960' lara ve sonra da 68'lere kadar gelen sürecin diyalektiği budur. Ne var ki, bütün bu süreç içinde hiçkimse kralı çıklak olarak göremediği için, yani, Anadolu burjuvazisinden "sola" kadar herkes onu üzerine giydiği "burjuva devrimcisi" elbisesiyle gördüğü-bildiği için, zamanla bu, "biz bize benzeriz"le ifade edilen kendine özgü bir anlayış haline gelmiş, Türkiye'de herşey tersinden algılanmaya başlanılmıştır. Öyle ya, eğer Osmanlı artığı Cumhuriyetçi Jöntürkler burjuva devrimcisi, "Cumhuriyet devrimi" de bir burjuva devrimiyse, o zaman 1950 Devrimi de bir "karşı devrim" olmalıydı! Peki kim yapıyordu bu karşı devrimi? "Şeriatçılar"! İşte Türkiye toplumuna giydirilen deli gömleğinin esas budur. Türkiye "solunu" da Osmanlı artığı Devlet Sınıfının bir yedek gücü haline getiren mekanizmanın özü budur. Madem ki "1923 bir burjuva devrimi", "1950'de bir karşı devrimdi", o halde "solun" görevi de "Cumhuriyet Devrimine sahip çıkarak" "karşı devrime" yolu tıkamaktı! İşte 68 Kuşağını da içine alan, "solu" daha doğmadan-ya da doğarken öldüren mekanizmanın özü budur! Herşey bitmiş, "1923'te burjuva devrimini tamamlamış bir ülke Türkiye"! Bunun dışında bir de "1950

¹⁴ O eskidendi, sosyoloji ayrı, nörobiyoloji ayrı, fizik, kimya ayrıydı eskiden. Bunlar hep "birbirlerinden ayrı bilim dallarıdır" denirdi, öyle bilinirdi. Şimdilerde ise öyle değil artık! Herşey birbirinin içinde 21.yy biliminde. Bütün o bilim dalları ise, herbiri ayrı bölgelerden akıp gelerek aynı denize dökülen nehirler-irmaklar gibi..

lerle birlikte hortlayan bir karşı devrim süreci var” ortada! “1923 lerde yenilen şariat yanlıları yeniden Cumhuriyeti ele geçirmeye çalışıyorlar”! Böyle bir ortamda “sol” ne yapacaktı! Yapacak bir tek şey kalıyordu geriye: “Emperyalizme ve onun yerli işbirlikçilerine-şariatçılara” karşı “Cumhuriyet Devrimcileriyle” “güçbirliği” yaparak savaşmak! Eski 27 Mayısçıları da içine alan ne “Dev-Güç”ler kurmuştuk biz bir zamanlar! Yani şimdilerde ortaya çıkan o “Vatansever Güçbirliklerinin” falan kökeni hep 68-69’ lara dayanır.

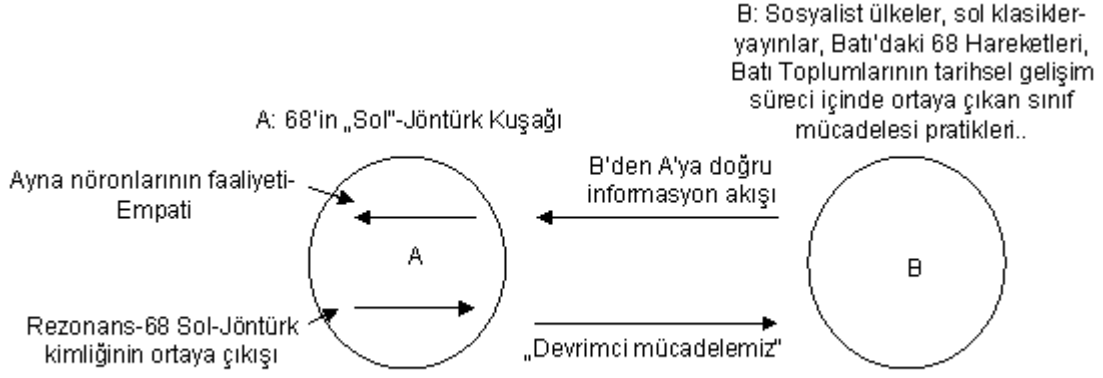
Bugün de aynı yolun yolcusu değiller mi! Ama bitti artık, globalleşmeyle birlikte bütün bu “devrimci” hayaller de sona erdi! Kendi içine kapalı bir ülke değil artık Türkiye. Ne dış dinamikler mücadele eder böyle bir şeye, ne de artık ayaklarını yere daha sağlam basmaya başlayan iç dinamikler...

Madem ki “tek kurtuluş yolu devrimdi-sosyalizmdi”, bir kere bu tesbit yapıldıktan sonra, 68’in Jöntürkleri olan bizler için de artık o andan itibaren yapılacak şey, aynen Osmanlı Jöntürklerinin burjuva devrimciliği rolü oynayarak yaptıkları gibi, işçi sınıfı devrimcisi rolünü oynayarak “devrim yapmaya” çalışmaktı! Empati yoluyla, ayna nöronları aracılığıyla yansıttığımız informasyonları esas alarak, sosyalist ülkelerle-Marksizmle rezonansa girdik. Ortaya Jöntürk gelenekli solcu kimliklerimiz çıktı! Olayın özü budur. O “Milli Demokratik Devrim” tartışmalarının yapıldığı, bazılarımızın Mao’cu oldukları dönemi hatırlayın, Mao’nun “Selected Works”lerini okuyup okuyup Maocu oluyorduk hep! Ya da kendini Castro-Guevera sanıyordu bazılarımız! Bazılarımız da Lenin falan tabii! Kim daha iyi laf yapıyorsa, “klasiklerde” yazılanları kim daha iyi hatmetmişse ve de kimin ayna nöronları daha iyi çalışıyorsa rolünü en iyi o oynuyor, en solcu o oluyordu!

Amaç üretim araçlarının özel mülkiyetine son vermek, üretim araçlarını toplumsal mülkiyet-devlet mülkiyeti- altına alan bir düzeni kurmak değil miydi? Sosyalist olmanın, işçi sınıfı devrimcisi olmanın özü-esası böyle bir ideolojiye sahip olmak değil miydi? E zaten Kemalist kökenlerimize-devletçi geleneğimize de uygundu bu! Ayna nöronlarının-empati mekanizmasının çalışmasıyla yeni tür bir “Kemalist-sol” Jöntürk kimliği çıktı ortaya. Marksizmse Marksizmdi, solsa sol du, herşey işçi sınıfı içindi onun adına yapılıyordu!

4-Peki, Jöntürlük her dönemde bir bütün müdür, yani tek bir Jöntürk tipi mi olmuştur? Hayır! Jöntürlük, empati ve rezonans yoluyla oluşan taklide dayalı toplumsal bir kimliğin adıdır. Ama o da, yansıtma-empati işini yapan insanların buldukları yere göre kendi içinde birçok kollara ayrılır. Örneğin, Osmanlı’nın ittihatçıları da Jöntürktür Prens Sebahattin’i de. Ama bunlar tamamen ayrı roller oynamışlardır o dönemde. İttihatçıların ne haltlar yedikleri ortada. Antika Osmanlı sistemini uyduruk bir milliyetçilikle birarada tutacağız diye onu parça parça etmişler, milyonlarca insanın kanına girmişlerdir. Ama bir Prens Sebahattin öyle değildir. O, Jöntürk kimliğiyle Osmanlı kimliğini birleştirip bir sentez oluşturmaya, sistemin kendini yeniden üretebilmesi için bir kapı-yol açmaya çalışmış ama başaramamıştır. Aynı şey Cumhuriyet Jöntürkleri için de geçerlidir. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırka sözcülerine-kurucularına kadar, sistemin normalleşmesinden yana olan ve Jakobem-Kemalist Jöntürklerin karşısında yer alan bütün o insanların hepsi de Jöntürklerdir özünde.¹⁵ 68’liler için de geçerli değil midir bu? 68 Jöntürlüğü deyince de buradan bütün 68 liler aynıdır sonucu mu çıkar? 68 lilerin içinde Cumhuriyet Jöntürlüğünün uzantıları da vardı, yeni “sol” Jöntürkler de. Ama bu “sol” Jöntürkler de gene hep aynı değildi. Yukardan aşağıya bir hamleyle devleti ele geçirerek kapitalist olmayan bir yoldan sosyalizme varılabileceğine inananlardan, benim gibi hertürlü cuntacılığın karşısına dikilerek ille de ille “işçi sınıfı solculuğu” diye tutturana kadar, binbir çeşidi vardı Jöntürlüğün! Hadi bir de 68 solculuğunun-Jöntürlüğünün- resmini çizerek tamamlayalım bu bölümü:

¹⁵ Bir Kazım Karabekir’i, Rauf Orbay’ı, Fethi Okyar’ı düşünün, bunlar da M.Kemal’le aynı kuşağın insanları değil mi..

EK:

OSMANLIDAN KALAN MİRASIN, “DEVLETİ KURTARMANIN ” DİYALEKTİĞİ

Aşağıdaki satırlar “Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimlerinin Esasları”ndan¹⁶. Yazının bütünlüğü açısından bu satırları buraya da almayı uygun gördüm:

“Neden hep “devleti korumaktan, ya da kurtarmaktan” bahsedilir bizde? Sadece Osmanlı’da da değil, bugün halâ Türkiye Cumhuriyeti’nde bile, azıcık sıkışsak, neden hemen, “ne olacak bu devletin hali”, ya da, “devleti nasıl koruyacağız-kurtaracağız” diye düşünen birileri çıkıyor ortaya? Bu neden böyledir, nedir bu işin tarihsel, toplumsal temelleri? Bugün halâ, “sağcısıyla”, “solcusuyla”, “demokratiyla”, “ilericisi” ve “gericisiyle” bütün “Cumhuriyet aydınlarını” içine alan bu ruh halinin esası nedir?

Kentten çıkma Batı toplumlarında birey ve toplum önce gelir, devlet sonra! Devlet, bu zemin üzerinde oluşur; elementlerini bireylerin oluşturduğu sistemin merkezi varoluş instanzıdır devlet. Birey, üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olarak kendisi için üretim yapması nedeniyle, ya da tabii, emeğini satarak üretim sürecinde kendisi için varolması nedeniyle bireydir ve vardır. Sosyal sınıfların ortaya çıktığı temel budur. Toplum, üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olanlar ve olmayanlar olarak ikiye bölündüğü zaman, sınıflı toplum da oluşmuş olur. Devlet de, bu yeni durumu, dengesizlik üzerine kurulu bu yeni “dengeyi” muhafaza etmenin aracı olur. Zaten bu yüzdendir ki, onun, “mülk sahibi sınıflar lehine oluşan bu “dengeyi” koruyan kamu gücü olduğu”, “egemen sınıfın örgütü olduğu”, “egemen sınıfı temsil ettiği” söylenir.

Osmanlı devletinin ve toplumunun oluşumu ve yapısı ise bambaşkadır. Kuruluştan önceki dönemi düşünelim: Göçebe, çoban bir aşirettir o. Evet, bir çoban da kendisi için üretim yapmaya başlamıştır, ama o henüz daha Batı’lı anlamda bir birey değildir. Kendi varlığını birey olarak oluşturamaz. İçinde bulunduğu toplumla-aşiretle birlikte vardır o. “Ben” yoktur. “Ben”, toplumdur, aşirettir henüz.

Sonra, içinde Batı’daki anlamda bireylerin oluşmadığı bu aşiret toplumu fütuhata giriyor, ve “devlet” haline geliyor. Bu durumda, yeni oluşan toplum ve devlet, Batı’daki gibi, elementlerini bireylerin oluşturduğu bir sistem değildir! Sistemin mantığına göre, birey yoktur halâ, çünkü özel mülkiyet yoktur! “Mülk Allah’ındır”, Allah adına da mülkün sahibi olan devletin başınıdır. Osmanlı sisteminin elementleri, üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olarak, kendisi için üretim yapan “birey”ler değildir. Osmanlı’da, Allah adına da olsa, mülk sahibi olan tek “kişi” merkezi temsil eden Sultandır. Tek “birey”, kendisi için, kendiliğinden

¹⁶ “Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimlerinin Esasları” www.aktolga.de

varolan tek kişi o dur¹⁷. Diğer insanlar, birey-vatandaş olmayıp, kendi varlıklarını toplumu temsil eden bu devletle birlikte oluşturabilen, devlet ve toplum varolduğu için, onunla birlikte varolan “Reaya-sürü-kul insanlardır. Bu durumda, bireyin olmadığı bir toplumda, Batı’daki anlamda bir “sınıf”tan da bahsedilemez! Peki, Osmanlı toplumu, Osmanlının kendini ifade ettiği gibi “sınıfsız” bir toplum mudur? Hayır tabii! Osmanlının nasıl bir sınıflı toplum olduğunu daha önce inceledik¹⁸. Bu toplumun, “Yönetenler” ve “Yönetilenler” olarak iki sınıftan oluştuğunu gördük. Burada önemli olan şu: Kentten çıkma Batı toplumları için kullanılan “sınıf”, “birey”, “sınıfsızlık” gibi kavramların Osmanlıdaki karşılığının aynı olmadığıdır. Bu kavramları Batıdaki gibi kullanacak olursak, ortaya tam bir bilmece çıkar ve içinde yaşadığımız topluma yabancılaşırız! İşte meselenin düğüm noktası da buradadır zaten. Birey olarak gelişmemiş, kendi varlığını birey olarak üretmeyen Osmanlı ve Türk insanının, sıkıştığı zaman, “devleti korumaktan-kurtarmaktan” bahsetmesinin nedeni budur. Ona göre “devlet” önce gelir. Ve ancak devlet varsa kendisi de, diğer insanlar da vardır. Devletin “kutsal” bir varlık oluşunun altında yatan diyalektik budur.

Bütün bunlar, Osmanlı ve daha sonra da onun devamı olan Cumhuriyet dönemi “aydınları” için “anlaşılamaz” şeylerdir! Çünkü insanlar, dış dünyadan aldıkları bilgiyi, sahip oldukları bilgiyle işleyerek bir çıktı-dünyaya bakış açısı- oluşturabilirler (birşeyi anlayabilirler). Osmanlı ve Cumhuriyet “aydını” ise, içinde yaşadığı topluma, onun tarihine yabancılaşmıştır. Onun sahip olduğu bilgi, bu toplumun bilgisi değildir. Batı’dan “öğrendiği” şeylerdir. O, bu bilgilere göre değerlendirir-işler bilgiyi. Sonuç ise yabancılaşmadır. Olayın Bilgi İşleme Teorisi açısından açıklaması budur.

Göçebe-barbar bir aşiret toplumunun, fütihat yoluyla devletleşerek sınıflı toplum haline gelişiyle, Kentten çıkma toplumların sınıflı toplum haline gelişleri tamamen farklı şeylerdir. Birinci durumda, aşiret toplumu bireylere ayrılmadan “sınıflaştığı” için, buradaki “sınıflılık” aşiret yapısının adeta donarak farklılaşmasıyla ortaya çıkar. Fütuhata yöneten ve ondan aslan payını alan “Yönetici sınıf” (toplumun çobanları), tanrı adına mülkün de sahibi olduğundan, devletin vergi gelirlerine de el koyar. “Yönetilen” sınıf ise “Reaya’dır” (yani sürüdür), onlar zaten doğuştan mülksüzdürler..

DEVLETİ KURTARMANIN YENİ BİÇİMİ: BATILILAŞMA

Gün gelir, devran döner, “deniz biter”! Kendi kendini yer bitirir Osmanlı! Ama ortada bir uç beyliği de yoktur artık “tarihsel devrim” yaparak “devleti kurtaracak”! Hem sonra, o defter kapanmıştır artık! Elin oğlu, atı alıp Üsküdar’ı geçmiştir! Avrupa, sanayi devrimini yaşamaktadır. Askerlik sanatı kökünden değişmiştir. Osmanlının elindeki silahlar tarihin çöp sepetine atılmıştır çoktan. Artık öyle at sırtında, elinde kılıç, “ya Allah” diyerek fütuhatlar yapma devri bitmiştir!

Osmanlının işgali altındaki topraklarda kapitalizm gelişmekte, buralarda milliyetçi akımlar güçlenmektedir¹⁹. Kendine güvenen herkes, artık bir “halklar hapishanesi” haline gelen bu

¹⁷ Ama onun, yani Sultan’ın „birey „olarak „varlığı“da, Batı’daki gibi, üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip „özgür“ bir birey olmasından kaynaklanmaz. O, Allah’a ait olan mülkün, onu temsilen sahibidir. Yani gene Batı’ daki anlamda „özgür bir birey“ yoktur ortada!

¹⁸ www.aktolga.de Bütün bunları boşuna Marksist devlet-sınıf anlayışının içine sığdırmaya çalışmayın! Sığmaz çünkü! Ben yıllarca uğraştım sığdıramadım! Marks’ın „devlet“i ve „sınıf“ı, kentten çıkma Batı toplumlarının tarihsel gelişimi içinde biçimlenir. Marks, göçebelikten, fütihat yoluyla devletleşmeyi ve sınıflı toplum haline gelişi incelememiştir.

¹⁹ Şüphesiz, Osmanlı’ya karşı verilen bağımsızlık mücadelelerinin hepsi, buralarda gelişen kapitalizmin ürünü olarak ortaya çıkan bir milli burjuvazinin önderliğinde gelişen ulusal kurtuluş savaşı değildir! Batılı ülkelerin etkisiyle-sadece fiilen değil, ideolojik olarak da- gelişen kurtuluş savaşıdır bunlar. Bu yüzden de, bu ülkeler Osmanlı’dan kurtulup Batı’nın etki alanına girerler. Osmanlı’nın parçalanması dünyanın gelişmiş kapitalist ülkeler tarafından yeniden paylaşılmasına bağlı olarak gerçekleşir..

sistemden ayrılıp, bağımsızlığını kazanmak istemektedir. Avrupanın gelişmiş ülkeleri de bunları desteklemektedir. Ne yapacaktır Osmanlı? Devleti nasıl koruyacak ve “kurtaracaktır”?

“Osmanlı İmparatorluğu’nun muhtelif müesseselerini birbirine kenetleyen ve onları ayakta tutan harç, gaza ideolojisi, devletin sınırlarını mümkün olduğu kadar genişletme çabasıydı. Bu itibarla, İmparatorluk’ta iktisadi faaliyet konusunda hakim zihniyet “verimi arttırmaya” (üretime) değil, kılıcının hakkıyla yeni gelir kaynakları elde etmeye yönelmişti. Bundan dolayıdır ki, Osmanlılar için harpte mağlup olmak ve toprak kaybetmek bir gelir azalması manasına geliyordu. Diğer taraftan, Renaissance’dan sonra Avrupa’da askeri güç yeni şekiller almıştı. Bu yeni beliren disiplinli piyade ve topçu birliklerine karşı koymak için gene aynı tipte askeri birliklere ihtiyaç vardı. Askerlerin Batı yöntemleriyle yetiştirilmesi, daimi olarak talim ettirilmesi ve kendilerine maaş verilmesi için de yeni gelir kaynakları bulmak icabediyordu. Başka bir ifade ile, bir taraftan devletin gelirleri azalırken, diğer taraftan da giderleri çoğalıyordu. Devletin bu zor durum karşısında aradığı hal çareleri ise mahduttu ve üç ana eksen etrafında toplanıyordu: Osmanlı İmparatorluğu’nda bir zamanlar iyi işleyen ve asker temini ile yakından ilgili olan toprak sistemini eski haline getirmek, para basmak veya vergi yükünü arttırmak”²⁰.

Bunlardan birincisi, fütihat devam ettiği sürece mümkündür. Nitekim de, Fatihle birlikte diriltiren Tımar sistemi Kanuni devrine kadar başarıyla yürütülmüştü. Ama fütihat bitince Tımar da bitti ve geriye iki çözüm kaldı. Para basmak, ya da vergileri arttırmak..Bunların ikisi de yapıldı. İltizam sistemiyle halkı soyup soğana çeviren devlet, bir yandan da boyuna para basıyordu. Enflasyon bir çığ gibi büyüyor, hayat yaşanmaz hale geliyordu. Ve bütün bunlar devleti yeniden örgütleyebilmek, “çağdaşlaştırarak”, “batılılaştırarak” “kurtarmak” sürecine paralel olarak yapılıyordu. Evet, devleti kurtarmanın yolu bulunmuştu: “Batılılaşmak”! Yani Batı gibi olmak. O zaman, onlar nasıl geliştillerse Osmanlı da öyle gelişecek, “kurtulacaktır”! Halk da varsın biraz sıkıntı çeksindi! Zaten halkı düşünen mi vardı ki! Bunun için Batı’ya öğrenciler gönderildi, Batı’dan askeri eğitmenler getirildi. Kısacası, “Batılılaşmak”, yani Batı gibi olmak için elden ne geliyorsa yapıldı.

Tabi bütün bunlar “devleti kurtarmak uğruna” halkı feda ederek, halka rağmen yapıldığı için, halk bu sürece karşı oldu. Halkın bu “karşıtlığı” aslında kapitalistleşmeye, gelişmeye, ilerlemeye karşı olmak anlamına gelmiyordu tabi. Onlar mültezimlerin eline terkedilmeye, devlet zoruyla köleleştirilmeye karşıydılar. Ama Batıcılar bunu böyle anlamadılar. Ve halk onların gözünde sanki “çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmaya” karşı, şeriat yanlısı gerici bir güçmüş gibi görünmeye başladı! Bu halâ, Osmanlı Batıcılarının Cumhuriyet dönemindeki devamı olan asker-sivil aydın güçlerin gözünde de böyle değil midir! “Halk cahildir”, “göbeğini kaşıyan adamdır”, “gericidir” onların gözünde de. Onlarsa “ilerici, çağdaş”, “demokrat”, “solcu”!..

BATILILAŞMAK SÜRECİ BİR TARİHSEL DEVRİM SÜRECİDİR

“Batılılaşma” olayını Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimleri açısından ele alırsak; “Batılılaşmak”, Osmanlı’nın çevreyle etkileşme, yaşamı devam ettirme mücadelesinde, istenilen sonuçları elde edebilmek için bilgiyi işleme kullandığı mevcut toplumsal bilgi sistemini yeniden düzenlemesidir. Yani çevreye-çağa uyum çabasıdır. Kendi varlığını-nefsini- başka türlü üretemeyeceğini anlayan Devletin, yaşam kavgasında, kendini kurtarma operasyonudur. Daha başka bir deyişle de, Batı medeniyetiyle Osmanlı arasındaki etkileşme sürecinde, Osmanlı’nın Batı yaşam tarzıyla birlikte, Batı medeniyetine ilişkin kurum ve kuralları “benimsemesidir”. Bu “benimseme”, Osmanlı’nın, üzerine giydiği İslamcı elbiseyi çıkararak, bunun yerine “Batıcılık” adı verilen yeni bir elbiseyi giymesi şeklinde olur! Bütün bunlar ne demek, konuyu açalım:

²⁰ Şerif Mardin. (1997). “Türkiye’de Toplum ve Siyaset.”, İletişim Yayınları, İstanbul.

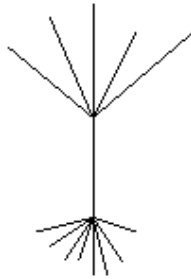
Önce şu gerçeğin altını bir kere daha çizelim: Osmanlı ve Türkiye tarihinde Batılılaşma olayı bir tarihsel devrim olayıdır. Bu devrimin en üst tepe noktası ise Cumhuriyetin kuruluşudur. Osmanlı devleti kurulurken neden İslâm Medeniyeti'ne sarıldıysa, neden bütün kurum ve kurallarıyla, yaşam tarzıyla İslâm Medeniyeti'ni benimsemek zorunda kaldıysa, bu kez de, gene aynı nedenlerden dolayı Devlet bir tür kabuk değiştirmekte, sırtındaki İslâmcı kabuğu çıkararak, onun yerine Batıcılık kabuğunu geçirmeye çalışmaktadır. Peki nedir bu, bir tür toplumsal DNA değişimi olayı mıdır? Bunun bir tür toplumsal mimarlık-mühendislik harikası olduğu ortada, ama olayın özü nedir?

Batı'da Türklerin ilkel, barbar oldukları, tarih boyunca hiçbir bilimsel buluşa-yeniliğe imza atmadıkları söylenerek Türkler küçük görülür! Hatta bu görüş, aşağılık duygusu, bizim "aydınlarımız" içinde de yaygındır. Ama sadece şu "Batılılaşma" olayı bile, dünya tarihinde başka eşi bulunmayan, Türklerin, bir sosyal mimarlık-mühendislik harikası olarak, Bilişsel Tarih ve Toplum Bilimlerine yaptığı en büyük katkıdır! Kimbilir, bu çalışma da belki bunun belgesi olur!.

"Batılılaşma" sürecinin iki dinamiği vardır. Birincisi Batıdır, bu açık. İkincisi ise, "Devleti kurtarma" çabası içinde olan Osmanlı ve onun Devlet Sınıfıdır. Yani öyle, Amerika'nın Irak'ta yapmaya çalıştığı gibi bir dış müdahaleyle, toplumsal DNA değişimi, zorla "Batılılaştırma" olayı değildir bu! Asıl talep içerden geliyor. Ve içerdeki bu dinamik dışardakiyle birleşiyor.

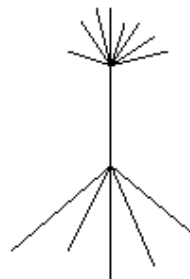
Türklerin neden ve nasıl Müslüman olduklarını daha önce bütün ayrıntılarıyla inceledik. Burada da gene aynı tarihsel devrim diyalektiği söz konusudur. Barbarlığın orta aşamasında göçebe-çoban bir kavim Türkler. Toplumsal sistemi birarada tutan ilişkilerse henüz daha Kan ilişkileri. Medeniyet ise farklı bir yaşam biçimidir. Onun bilgisi de, bu farklı yaşam tarzına ilişkin kurum ve kuralların toplamından oluşuyor. Yerleşik, sınıflı bir toplumu, çıkarları farklı bireylerden oluşan bir toplumu artık Kan Anayasasıyla birarada tutamazdınız; çıkarları farklılaşmış insanların birarada yaşayabilmeleri için yeni tipten kurum ve kuralların oluşması gerekiyordu, medeniyet budur; adına devlet düzeni dediğimiz düzendir bu . Ve bu düzen, tamamen, tarımsal faaliyette bulunan yerleşik-sınıflı bir toplumun üretim ilişkilerinin üst yapıda yansımalarıyla ortaya çıkar. Maddi gerçeklik insanların bilincini-bilgisini oluşturur. Bu da yeni yaşam tarzının bilgisi-bilinci olarak çeşitli biçimlerde ifade edilir.

Ağacın dalı budağı, yaprakları

Ağacın kökleri: Kapitalizm feodal toplumun içinde kök salar ve gelişir. Gelişme aşağıdan yukarıya doğrudur.

Kökler Batıdan alınan bilgilere dayandığı için yukarıdadır.

Batılılaşma, tarihsel devrim yoluyla yukardan aşağıya doğru kapitalistleşme olayıdır. Önce dal, budak, yapraklar, kurum ve kurallar vs. oluşturulur. Kök salma, sistemin yerine oturması daha sonraya bırakılır. Yani bu ağaç yukardan aşağıya doğru gelişecektir. Kökleri havada dalları aşağıya doğru bir Tuba ağacıdır bu! Ama bu da bir ağaçtır işte. Bütün mesele koordinat sistemini nasıl koyduğunuzla ilişkilidir!

Peki Türkler ne yapıyor? Önce bu dini (İslamı) “benimsiyorlar” (aynen Batılılaşma olayında olduğu gibi)! Gerisi gene daha sonra geliyor! Şöyle geliyor süreç :

Az önce dedik ki, din, medeni yaşam tarzının üst yapısıdır-bilgisidir-toplumsal DNA'ların üretim ilişkileriyle birlikte yeniden oluşmasıdır. Bunun temelinde de kendini yeniden üretme olayı vardır. Türklerse o dönemde yerleşik bir toplum değil, sınıflaşma henüz daha o kadar belirgin bir halde değil! Peki buna rağmen bu “benimseme” işi nasıl mı oluyor? Yerleşik-sınıflı bir toplumun DNA-bilgi sistemini alıp, kendi toplumsal DNA'larını bir tarafa atarak bunların yerine yeni DNA'ları mı koyuyor Türkler? Bu kadar basit-mekanik bir mühendislik işi midir toplumsal değişim? İşte meselenin can alıcı noktası burasıdır!

Türklerin Müslümanlığı kabul etmesi üretim süreci içinde oluşan yeni bir bilginin toplumsal bilgi haline gelmesi olayı değildir! Türkler İslamiyeti kabul ederken mevcut toplumsal DNA'larını, yani Kan bilgi sistemlerini bir yana atmıyorlar, bunlar gene yerinde duruyor. Onlar (Türkler) bu temeli değiştirmeden, onun içine adım adım yeni bilgi sistemine ilişkin unsurları da monte ederek, İslamdan aldıklarıyla-öğrendikleriyle kendi bilgi sistemlerinin içinde bir tür sentez yapıyorlar. İslamiyetin kabulünün bir tarihsel devrim olduğunu söylememizin altında yatan budur! Devrim, mevcut üretim ilişkileri sisteminin içinde üretici güçlerin gelişmesi sonucunda, yeni üretim ilişkileriyle yeni bir toplumun doğuşu, aşağıdan yukarıya doğru toplumun kendini yeniden üretmesi olayıdır. Burada işin özü üretimdir, üretirken kendini de üretme olayıdır devrim. Tarihsel devrim ise yukardan aşağıya doğru yaşanan bambaşka bir sürece işaret eder. Dikkat ederseniz bu ilk “kabul” aşamasında Türk İslamı tamamen Tasavvufa dayanan bir İslamdır. Yani resmi İslamla, bir devlet düzeninin toplumsal DNA-bilgi sistemiyle falan hiçbir alâkası yoktur bunun. Alıyorlar İslâmı, kendi Kan bilgi sistemlerinin içine monte ediyorlar Türkler! Esas toplumsal DNA'ları değişmiyor yani, Kan anayasası duruyor yerinde, İslâm bunun içine monte ediliyor. Ortaya çıkan sonuca da Tasavvuf deniyor.. Bu nasıl bir devrimdir şimdi?.Klasik anlamda, yeni bir üretim ilişkisi temelinde yeni bir bilgi sistemi-toplum falan yoktur ortada! Ama, yukardan aşağıya doğru da olsa, yeni bilgilere sahip olarak bir yenilenme, kendini yeniden üretme söz konusudur. Normal koşullarda, yeni insan tipleri, yeni bir üretim biçimiyle birlikte yeni üretim ilişkileri içinde ortaya çıkarken, yukardan aşağıya yenilenme sürecinde, gelişme ve kendini yeniden üretme mekanizması mevcut çerçevenin içinde öğrenme süreciyle birlikte çalışmaya başlıyor. Önce etkileşme içinde öğreniyorsun, sonra da sahip olduğun bu bilgilere göre toplumsal yaşamı düzenliyorsun.

İslamla etkileşme içinde İslama ilişkin informasyonları alıp bunları kendi bilgi sistemleriyle değerlendirerek bir sentez üretiyor Türkler dedik. Bu sentez nedir? Bu sentez onların kendileri değil midir aslında? Elbette! Çünkü, etkileşme sonunda ortaya çıkan “Türkler” artık başlangıçtaki Türkler değildir. Türkler, etkileşerek öğreniyorlar, öğrendikleri bu bilgilere göre de kendilerini yeniden üretmeye başlıyorlar. Bu şekilde değişiyorlar. Nasıl mı?

Tekrar Osmanlı'ya, Osmanlı Türklerine dönüyoruz: İlk aşamada Osmanlı Türklerinin her biri birer Tasavvuf ehli. O ilk “ülküçü gaziler-ilbler”, dervişler nedir, o Ahi Evran'lar, Hacı Bektaş'lar nedir, Osmanlı'yı, Hristiyan'ından Şaman'ına kadar binbir çeşit insanı peşine takarak bir devlet olmaya doğru götüren o dönem Türk kimliğinin temelinde yatan dünya görüşü nedir? Osmanlı'da bütün o insanları kendine doğru çeken gücün kaynağı nedir? Tek kelimeyle Tasavvuftur. Türk-İslam sentezi denilen olayın özü budur. Türkler'i ve Osmanlı'yı bir tarihsel devrim gücü yapan bilgi temeli budur.

Sonra ne oluyor? Osmanlı fetihlere başlıyor. Ve kısa bir zamanda hallaç pamuğu gibi atıyor Anadolu'yu! Yeni topraklar, yeni halklar, insanlar derken, artık bir devlet haline gelmek gerekiyor. Başka çare kalmıyor çünkü. Yoksa nasıl yönetilecekti bu kadar çeşit insan. Ama onun, yeni sınıflı topluma, yaşam tarzına-toplum düzenine ilişkin bir bilgisi yoktu ki! Kan bilgisi artı Tasavvufu kurabileceği ise, en fazla genişletilmiş bir aşiretti, bir “Bozkır Devletiydi”! İşte Osmanlı tam bu aşamada resmi İslâm'la tanışıyor (yaşamı devam ettirme

sanatı derler buna!) ve bütün kurum ve kurallarıyla, yaşam tarzıyla bir sınıflı toplum düzeni-bilgi sistemi- olan İslâmı alıyor, “benimsiyor”!²¹

Peki ne oluyor “benimseyince”? Ne demek bu “benimseme”? Fetihçi toplum gidiyor da onun yerine üreten, üretime dayanan yeni bir toplum mu geliyor hemen? Hayır! Ama medeniyet-medeni bilgi sistemi-, üretim esasına dayanan bir toplumun yaşam tarzı değil miydi? Medeni kurum ve kurallar, devlet örgütü, son tahlilde sınıflı-üreten bir toplum düzenini ifade eden şeyler değil miydi?. Osmanlı ise devlet kurmadan önce de fetihçiydi, kurduğu devlet de gene fetihçi! Osmanlı, kuruluş öncesinde İslâmdan aldığı bilgileri kendi Kan-bilgi sistemine monte ettiği zaman ortaya çıkan bilgi sistemine Tasavvuf deniyordu. Şimdi, devlet haline gelirken de Tasavvuf gidiyor, onun yerini resmi İslâm alıyor! Osmanlıyı Osmanlı yapan sürecin diyalektiği budur! Dikkat edilirse bu süreç içinde toplumsal DNA’larda esasa ilişkin bir değişme yoktur!²² Sadece, mevcut toplumsal DNA yapısıyla oynanmaktadır o kadar! Yani, yaşamı devam ettirme kavgasında ne gerekiyorsa o yapıyor-onlar öğreniliyor ve sonra da öğrenilen bu yeni bilgiler mevcut bilgi sisteminin içine eskilerinin üzerine yerleştiriliyor. Eski sinapsların yanına yeni sinapslar ilave ediliyor. Türkler, kelimenin tam anlamıyla, bir toplumsal mimarlık-mühendislik örneği vererek, kendi toplumsal DNA-bilgi sistemlerine mevcut duruma ilişkin yeni bilgiler monte ediyorlar ve bu bilgilerle de çevreden gelen informasyonları işleyerek yaşamlarını devam ettiriyorlar.

Tarihsel devrim gerçekliğini biraz daha açalım:

Önce şu soruyu soralım! Neden üretiyor insanlar? İşin özünde yaşamı devam ettirme mücadelesi yok mu? Yeni bir üretim ilişkisine geçişin özünde de yeni bilgilerin bulunuşu, bunlara dayanılarak yeni bir üretim sürecinin örgütlenmesi yatmıyor mu? Devrim söz konusu olunca bu, aşağıdan yukarıya yeni bir toplumsal DNA-bilgi sisteminin oluşmasıyla, toplumsal sistemin nitelik değiştirmesiyle gerçekleşiyor; tarihsel devrimde ise, mevcut toplumsal DNA’lar değişmediği halde (yani toplum özünde bir nitelik değişimine uğramadığı halde), mevcut toplumsal bilgilerin-DNA’ların- içine yeni bilgiler monte edildiği için, bu bilgilere dayanarak insanlar-toplum- çevreden gelen madde-enerjiyi-informasyonu daha iyi, daha ileri düzeyde işleyebiliyorlar. İşte bunun içindir ki, tarihsel devrim de bu anlamda ileri bir adımdır, bir devrimdir.²³

Bu süreç-Türklerin tarihsel devrim süreci- burda bitmiyor-Osmanlı’nın devlet haline gelmesiyle bitmiyor. Daha sonra, gene yukardan aşağıya doğru “Batılılaşma” sürecine başlıyor Türkler. Ve öyle oluyor ki, tarihsel bir devrimle başlayan varoluş-tarih sahnesine çıkış- süreci, zamanla, üretici güçlerin gelişmesi sonucunda, yeni bir toplumsal DNA-bilgi sisteminin oluşmasına kadar gelişiyor. Bugüne, günümüz Türkiye’sine gelişimizin diyalektiği bundan başka birşey değildir.

Tekrar Osmanlıya dönersek; bu kadar açıklamadan sonra, şimdi artık Osmanlıyı Batılılaşma sürecine sokan “iç dinamiğin” nasıl bir dinamik olduğunu, “devleti kurtarma” duygusunun kökenlerinin nerelere dayandığını biliyoruz . Tek cümleyle özetlersek; Osmanlı insanı, halâ eski aşiret anlayışıyla belirlenen dünya görüşüne göre, devlet varsa vardır. Bu nedenle, “devleti kurtarmak”, “yaşatmak” aslında onun kendi varoluş çabasıdır. Çünkü onun için “Devlet” aşirettir. O, henüz daha bir birey haline gelmediği için, ancak aşireti-bu daha sonra devleti oluyor-varsa vardır!

²¹ Yani, Türklerin İslam’ı benimsemeleri iki aşamada oluyor. Birinci aşamada, Türk-İslam sentezi olarak Tasavvuf çıkıyor ortaya. İkinci aşama ise resmi İslam’ geçiştir..

²² Toplumsal DNA’lardan bahsediyoruz hep, nedir bu toplumsal DNA dediğimiz şey? Kültürdür, yaşam bilgileridir. Bir toplumu vareden bilgilerdir, ki bunlar da üretim ilişkileriyle kayıt altında tutulurlar.

²³ Burada şunu unutmamalıyız: Tarihsel Devrim olayını antika tarihin sınırları içinde ele almak gerekir. Ne zaman ki kapitalizm gelişmeye başlar, artık ondan sonra tarihsel devrimle falan bir yere varamaz-sınız! Ya kapitalizmin gelişme kurallarına uyarak adam gibi kendinizi yeniden üretirsiniz, ya da yok olur gidersiniz...

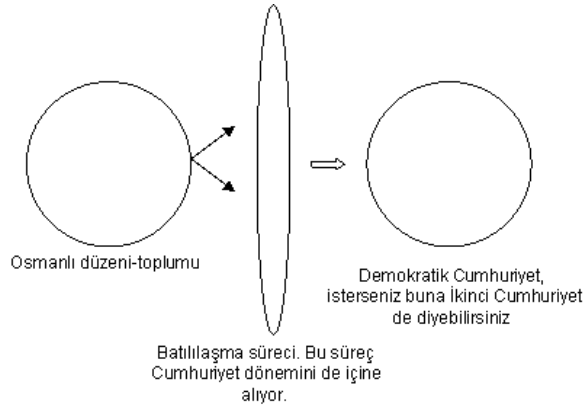
Peki, bu varoluş anlayışı, bu devlet anlayışı sadece yönetici sınıfa özgü birşey midir? “Yönetilenler” için durum farklı mıdır? Hayır değildir! Çobansız “sürü”, ya da sürüsüz çoban olur mu? “Devlet baba”sız “varolmak” mümkün müdür? Çünkü, aynı aşiret mantığı “Yönetilenler” için de geçerlidir halâ! “Kurda kuşa yem olmamak için”, “Allah devletimize zeval vermesin” diye düşünür “Yönetilenler” de! “Yönetilenler”, yeri geldiği zaman, bu Devlete isyan da ederler, ona karşı da çıkarlar, ama bu karşı çıkış sistemin kendi içindeki bir tepkidir. Devletin varlığı değildir burada sorgulanan! Zaten, onun yerine başka birşey getirmek gibi bir talepleri falan da yoktur!²⁴ Sistemin içinde bir sivil toplum bilinci-bilgisi oluşmamıştır ki (ya da eksiktir). “Şeriat düzeni”, “din devleti kurmak” falan, bunlar marjinal taleplerdir. Halkın tepkisi, İltizam sistemiyle birlikte hayatın yaşanmaz hale gelmesinedir. “Devlet babanın” çocuklarını-sürüyü ihmal etmesinedir. Yoksa Devlet ister Batılılaşsın, isterse ne yaparsa yapsın, onlar için sorun bu değildir! Önemli olan Devletin orda (“başlarında”) durmasıdır! Çünkü, öyle de olsa, böyle de olsa özünde birşey değişmeyecektir! Nasıl olsa herşey onların-Yönetilenlerin dışında, yukarda olup bitmektedir. Batılılaşma süreci, içerdeki İltizam sisteminin uygulamalarıyla paralel geliştiği içindir ki, halk bu iki oluşumu birarada görür, ve tepkisi bunadır. Ama Osmanlı kafası bu gerçeği göremez. Hem göremez, hem de görse de işine gelmediği için anlayamaz! Ona göre devletin varolabilmesi için zorunludur yapılanlar. İltizam düzeniymiş, halkın mültezimlerin insafına bırakılmasıymış bunları anlamaz o. Var mıdır bunun başka bir çaresi? Yok! “Batılılaşmak” tek çaredir. “Tamam, o işe de başladık işte, sıkın biraz dişinizi!” Osmanlı böyle görür olayı! Halk içinse, mültezim zulmüyle Batılılaşma bir ve aynı şeydir. Yoksa öyle, Şeriat düzeni getirmemiş vb. bunlar halkın aklının ucundan bile geçmez! Bu türden lâflar eden üç beş “kendini bilmez”i halk olarak değerlendirmek ve sonra da, bu “Şeriat düzenini getirmek isteyenlere” karşı “kurtarıcı” olarak ortaya çıkmak Osmanlıya has bir devleti kurtarma stratejisidir. Osmanlıda oyun çoktur lâfı boşuna çıkmamıştır! Halk, içine itildiği çıkmazdan kurtulabilmek için koruyucu bir kalkan olarak dine sarılmaktadır o kadar..

Osmanlı devlet sınıfı, “Batılılaşmak” çabasıyla birlikte kendi içinde ikiye bölünür. Bir kanat, mevcut durumu muhafaza etmeyi savunurken, diğer kanat da, toplumu ve devleti yeni bilgiye göre, yukardan aşağıya doğru yeniden kurma, inşa etme çabasına girişmiştir. Bütün o Tanzimat döneminde yaşanan olayların, Genç Osmanlılar’dan Jön Türkler’e ve İttihat Terakki’cilere kadar, bütün o “Baticı” asker-sivil Devlet Sınıfı unsurlarının hepsinin yapmaya çalıştıkları şeyin özü budur. Padişah ise, ortadaki denge unsurudur. Hem, var olanı temsil eder, hem de, “Devleti kurtarmaya çalışan” “Baticı” bürokratlarına göz kulak olur. Denge, bazan bir tarafın, bazan da diğer tarafın lehine dönse de, işin özü budur.

Osmanlı toplum mimarlarına göre, yeni bilgiyle (“Batı kültürü”) toplumu yeniden inşa etmek demek, eski bilgiye göre varolan kurumların (yapı) yerine yenilerini oluşturmak demektir. Eski yapı, eski bilginin maddeleşmiş şeklidir. Yeni bilginin maddi bir gerçeklik haline gelmesi için, bu bilgiye göre yeni bir yapının oluşması gerekecektir. Peki bu nasıl olacaktır? Bilgi denilen şey, öyle herhangi bir maddi gerçekliğe tekabül etmeden varolan, hazır bir elbise gibi alınıp üstüne geçiriliverecek bir şey midir? Her maddi gerçeklik belirli bir bilginin kristalize olmuş şeklidir. Yani madde ve bilgi birbirlerinden ayrı olarak düşünülemezler. Bilgi maddeyle gerçekleşir, madde de belirli bir bilgiyi temsil eder. Bu nedenle, Batı düşüncesi ve Batı sistemi bir ve aynı gerçekliğe denk düşerler. Kentten çıkma Batı toplumlarının toplumsal DNA larıdır Batı bilgi sistemi. Bir insanın yapısını nasıl ki onun DNA ları belirliyorsa, Batı toplumlarının bilgisi de onların toplumsal yapılarını belirleyen toplumsal DNA larıdır. Bu bilgiyi onun maddi gerçekliğinden soyutlayarak alıp, tamamen ayrı bir maddi gerçekliği bununla yeniden yaratmak-şekillendirmek, yani toplum mühendisliği yaparak toplumsal DNA’ ları değiştirmek mümkün müdür? Hayır, bu mümkün değildir! Yani, bu anlamda bir toplum mimarlığı-mühendisliği mümkün değildir! Peki o zaman, nedir Osmanlı’nın bütün o “Batılılaşma” çabalarının özü? Nedir Osmanlı toplum mimarlığını-mühendisliğini “eşi

²⁴ Ya Şeyh Bedreddin mi diyorsunuz? Neydi Şeyh Bedreddin’in Osmanlı’nın yerine önerdiği düzen? Osmanlıdan daha ileri bir düzen mi öneriyordu Şeyh Bedreddin? Hayır! Eskiye, ilkel komünal topluma dönüşü öneriyordu o. Ama toplum zaten oradan buralara gelmişti. Tekrar geriye gidış bir çözüm değildi ki!..

bulunmaz” hale getiren? Biraz sonra daha açık bir şekilde göreceğimiz gibi, Osmanlı ve daha sonra da Cumhuriyet dönemi Batıcıları mümkün olmayı yapmaya çalışarak, onu kendilerine rağmen mümkün hale getirmişlerdir!²⁵ Osmanlının Batılılaşma çabası, denize düşen Osmanlının yılanı sarılmasıdır! Ama bu, herşeye rağmen, bu kez yaşamı devam ettirmenin üretim faaliyetini zorunlu kılan bir biçimi olduğu için sonuç vermiştir! Osmanlı başka türlü kendi inkârını yaratamazdı!

Olayın, Osmanlının “Batılılaşma” sürecinin iki boyutu vardır: Birincisi açık: “Batılılaşmaya” çalışırken Osmanlının niyeti, kapitalistleşmek, bir sivil toplum oluşturmak, yeni bir üretim ilişkileri sistemini kurmak falan değildir! Yapısal olarak kendi varlığı, devlet anlayışı buna engeldir herşeyden önce. Onun niyeti, aynı yapıyı muhafaza ederek, aynen İslâmı benimserken yaptığı gibi, üstüne yeni bir elbise giyme yoluyla “Batılılaşmaktır”. Daha önce toplumsal DNA’larına monte ettiği artık eskimiş, işe yaramayan bilgileri çıkarıp, bunların yerine yenilerini, onun hayatta kalmasına daha fazla yararı dokunacak olanları monte etmektir! Yani gövde aynı kalacak, ama giydiği elbise değişecek! Bu arada da, giydiği elbiseye-bilgiye göre yaşamaya çalışacak! Kapitalistmiş gibi davranacak , donanacak! Osmanlının son dönemlerinde, eskiyi temsil eden güçlerle, özellikle de Ulema kesimiyle, “yeni” temsil edenler arasındaki çatışmanın kaynağı tamamen bu, toplumsal DNA’lara monte edilmiş “bilgilerin değiştirilmesi” olayıdır. Yani esas (toplumsal DNA’lar) değişmiyor (Değişmezdi de zaten; çünkü bu ancak yeni bir üretim biçimiyle birlikte değişebilirdi). Devlet gene aynı devlet, yapı gene aynı yapı olarak duruyordu. Yönetenler ve Yönetilenler gene aynı konumlarını muhafaza ediyorlardı, ancak biçim-aktörlerin üzerlerindeki elbiseler-değişiyordu! Bu ise, eski biçimi temsil edenlerin gitmesi, onların yerini yenilerinin alması anlamına geliyordu. “Eski” temsil eden güçlerle “yeniler” arasındaki çatışmanın kaynağı da tam bu noktada başlıyordu. Bunun en tipik örneği, Yeniçeri Ocağının kaldırılarak, onun yerine yeni bilgiyle örgütlenmiş yeni bir ordunun kurulmasıdır. Bunun devlet için bir zorunluluk olduğunu anladığı an gözünü kırpmaz Osmanlı ve bir anda binlerce Yeniçeriyi kılıçtan geçiriverir! Osmanlının kafasında bir yerlerde hala, orduyu modernleştirerek, eski gaza dolu günlere geri dönmekte vardır aslında!..

Bu süreç içinde “yeniyle” “eski” arasındaki çatışmanın en yoğun olduğu alan, hiç şüphesiz dinsel alandır. Osmanlı sisteminde Ulema, dört Devlet Sınıfından biri olan İlimiye’nin bel kemiğini oluşturuyordu. Osmanlı sistemi, her ne kadar Şeriat’la yönetilen bir sistem değilse de, gene de İslam, sistemin önemli bir referans unsuruydu. En azından, kararlar Şeriat kılıfına uydurularak alınırdı. Bu anlamda İslam, Osmanlının aşiret-devlet anlayışına entegre edilmiş esasa ilişkin bir unsurdu. Batılılaşmaya karşı en büyük tepki Ulemadan geldi. Çünkü Ulema, eski durumunu kaybetmekten korkuyordu. “Batılılaşıldığı” zaman, kimse onlardan

²⁵ Bu cümle çok önemli, üzerinde düşünmeden hemen geçmeyin! „Batılılaşma“ bir etkileşmedir. Batı kültürüyle geleneksel Osmanlı kültürün etkileşmesidir. „Asker-sivil Batıcılar“ bir yanda, geleneksel kültür diğer yanda. Demokratik Cumhuriyet, işte bu etkileşmenin sentezi olarak doğuyor. Asker-sivil Batıcılar bu süreçte bir tür tarihsel devrim gücü olarak yer aldılar. Onlar, mevcut olanın-varolanın, yani geleneksel toplumun inkârı olarak tarih sahnesine çıktılar. Demokratik Cumhuriyet ise bu inkârın inkârı olarak doğuyor. İşte Türklerin toplum mühendisliğinin-ya da mimarlığının diyalektiği budur..

artık fetva istemeyecekti. Bu ise, Ulemanın Devlet Sınıfı içindeki yönetici fonksiyonunun fiilen tarihe karışması anlamına geliyordu. Ulema Osmanlıya güvenmiyordu. Çünkü, Osmanlı için esas olan Devletti. “Ulema”, “İslam” vs. bunlar Devlet varsa vardı. Devletin varlığının tehlikede olduğunu gören Osmanlı, nasıl ki gözünü kırpmadan Yeniçerileri kılıçtan geçirivermişse, aynı şekilde, Ulema’yı da, hatta İslam’ı da bir tarafa atabilirdi! Devletin ruhundaki o “Derin Devlet” anlayışının ne anlama geldiğini, bu anlayışla nelere kadir olunacağını çok iyi biliyordu Ulema! Böylece, geleneğe uyararak, o da Devlete karşı isyan edenler tarafına geçti! Ve yönetilenlerin Devlete karşı zaten öteden beri var olan, ve daha çok tarikatlar içindeki örgütlenmelerde ifadesini bulan, aşağıdan yukarıya tepkisiyle ilişki kurarak, “din elden gidiyor” yaygarasına başladı. Daha önce, bir Şeyh Bedreddin’in katli için fetva veren, devletin kuruluşundan beri Osmanlıya karşı savaştan tasavvuf erlerinin baskı altında tutulmasında, bütün yapılan işlerin kitaba uydurularak yapılmasında baş rolü oynayan Ulema, şimdi, işinin bittiğini anlayınca, “dinin elden gittiğinin”de farkına varıyordu! Ve öyle oldu ki, sanki bir yanda toplumu daha “ileriyeye” götürmek isteyenler, “ilericiler” vardı da, diğer yanda da, buna karşı direnen, “gerici” bir halk tepkisi söz konusuydu! Yani halk “gerici”, batıcı “asker sivil aydınlar” “ilerici”! Böyle bir durum çıktı ortaya!²⁶ İşte Osmanlı’dan bu yana gelen, ve halâ bugün bile toplumumuzda önemli ölçüde yansımaları bulan bu “ilerici” “gerici” çatışmalarının esası budur.

Olayın, “batılılaşma” olayının bir diğer boyutu daha var demiştik: Sürecin bu ikinci boyutu daha sonra arkadan gelir: Batılılaşma süreci, daha önce İslâmı benimserken olduğu gibi fetihçiliği değil de üretim faaliyetini esas aldığı için, yani, kapitalistleşerek Batı’lı kapitalist bir ülke gibi olma hedefine yöneldiği için, zamanla, tıpkı tarlaya ekilen bir tohumun çimlenmeye başlaması gibi o da kendi diyalektik inkârını yaratmaya başlar! Tarih boyunca ilk kez, Türklere ve Kürtlere üreten yeni bir toplum içinde, yeni bir yaşamın yolu açılmaya başlamıştır. Batılılaşma sürecini başlatan asker-sivil Osmanlılar bunu devleti kurtarmak için yapmışlardı. Yani onların en fazla bir tarihsel devrim çabasıydı. Ama bu süreç, zamanla kendi maddi temellerini yaratarak, bu kez süreci başlatanlara rağmen ilerlemeye devam etti ve yeni bir toplumsal zeminin ortaya çıkmasına yol açtı. “Batıcılara” rağmen Batılılaşan-kapitalistleşen bir Türkiye tablosuydu bu!..

KENDİ KARŞITINI YARATARAK VAROLABİLİRSİN!

Şimdi, bu çalışmanın belki de en önemli kısmına geldik! Beni, ta o ilk başlarda, 1973 Mart’ında bu çalışmaya yönelten, “o anlaşılmaz diyalektiğin” açıklanmasına geldik! Nasıl olmuştur da, yukardan aşağıya o “Batılılaşma” süreci, kendi inkârı olan bir Anadolu sivil toplum potansiyelini yaratabilmiştir? Ucu, bugünlere kadar uzanan bu diyalektik nasıl bir diyalektiktir?

Olayı çözdükten sonra, tabii herşey çok basit görünüyor! Ama o “çok basit” olanın anlaşılabilmesi için yıllar geçti! Cevap şöyle: Ortaçağ Avrupasında feodaller kent toplumu olarak sivil toplumu nasıl yarattıysa, bizim Batıcı Devlet Sınıflarımız da, Anadolu sivil toplumunu gene aynı şekilde, aynı diyalektiğe uygun olarak yaratmışlardır! Yaratmışlardır, çünkü bu kez (gene Devleti kurtarmak güdüsüyle) yaratmak zorunda kalmışlardır!

Bu çalışmanın bazı bölümlerinde bilinçli olarak ayrıntılara girdik, uzun alıntılar yaptık. Çünkü olayın bütün ayrıntılarıyla çok iyi kavranılması gerekiyordu. Örneğin, Ortaçağ’da bir kentin kurulması olayını ele alalım. Bir feodal bey neden kent kurucu oluyordu? Feodalizmle, kapitalizmin ana rahmi kent arasındaki ilişki ne idi? Feodal bey, bir kenti kurarken kendi ipini çektiğinin farkında mıydı? Ya da, kenti kurarken, intihar etmek için, kendini yok etmek için mi yapıyordu bunu? Tabii ki hayır! O an onun tek düşündüğü kendi çıkarı idi. Kent kurulacak, ticaret gelişecek, o da bundan yararlanacaktı. Pazardan vergi alacak, kendi tüketim ihtiyaçlarını daha kolay temin edecekti vs. Bir de tabii, sistemin kendi içindeki çelişkiler

²⁶ Osmanlıyı ve onun devamı olan Cumhuriyet Türkiye’sini bir „Tuba ağacına“ benzetmiştik. Bununla ne demek istediğimiz yavaş yavaş anlaşılıyor sanırım!.

açısından, köylülerin-serflerin, yani kendi karşıtlarının dışında, onlara karşı kendisini daha da güçlendirecek, onlara bağımlı olmaktan kurtaracak, altın yumurtlayan bir tavuk gibi, sırf kendisine tabi bir alternatif, bir çıkış yolu olarak görüyordu onu. İşte, kendi “inkârını” yaratma olayı budur.

Başka bir örnek verelim. Burjuvaziyi ele alalım. Bugün burjuvalar “araştırma-geliştirme” çalışmalarına milyarlarca dolar yatırıyorlar. Neden? Yeni bilgilerin üretilmesine yol açarak, bu bilgileri kullanıp, rekabette üstte kalabilmek, daha çok kâr elde edebilmek için. Ama her yeni bilgi, pratikte, üretici güçlerin biraz daha gelişmesine yol açıyor. Ve giderekten o hale geliyor ki, kapitalistler, daha çok kâr elde edebilmek için, işçilerin yerine mümkün olduğu kadar makineleri, robotları kullanmaya başlıyorlar. Başlangıçta müthiş birşey bu tabii! Ne grev var, ne hasta olmak! Her bir robot, altın yumurtlayan bir tavuk onlar için! Ama bir düşününüz şöyle, nereye gidiyor bu işin ucu diye! İlerde, işçilerin yerini büyük ölçüde robotlar aldığı zaman nasıl kâr elde edecek kapitalist! Kâr olayı, işçinin sırtından kazanılan artı değerle ilgili birşey değil mi, işçinin yerini robot alınca kâr da ortadan kalkmaz mı! Kâr olmayınca da kapitalist olmaz! Yani kapitalistler de gene, daha çok kâr elde etmek isterken sonuçta kendi inkârlarını yaratmaktadırlar!. Modern komünal topluma giden yol işte böyle inşa ediliyor...

Geliyoruz tekrar Osmanlı'nın “Batılılaşma” sürecine: Batı'yla etkileşme süreci içinde olan Osmanlı, Batı'dan gelen etkileri (informasyonları) kendi içinde sahip olduğu bilgiyle²⁷ değerlendirip işleyerek “Batılı” bir Osmanlı yaratmaya çalışmaktadır. Bu süreç içinde ilk aşamada, yönetici sınıfın içinde tepede, yeni, Batıcı bir zümre ortaya çıkar. Ama bu zümrenin sistemin içinde bir güç olarak varolabilmesi için (Osmanlıyı, Batılı bir sistem haline getirip, onun içinde kendini gerçekleştirebilmesi için), kendisine sistemin içinde, Yönetilenler arasında da bir “taban”-etkileşme partneri oluşturması gerekmektedir. Bu, yaratılmak istenilen yeni Batıcı sistemin önkoşuludur. “Batıcıların” “halka gitme, halka inme” isteklerinin altında yatan da bu “varolabilme” diyalektiğidir.

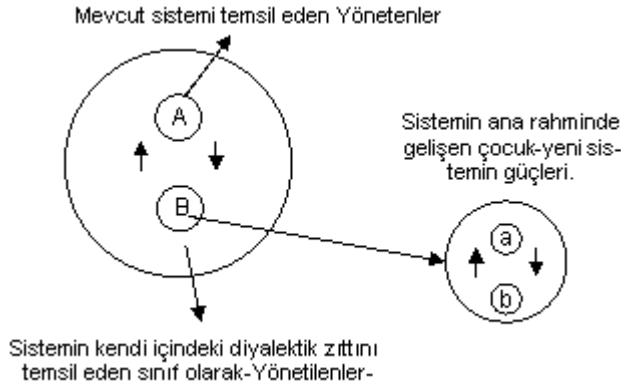
Bu amaçla yola çıkan Batıcı yönetici sınıf unsurları, sistemin içinde Batıdakilere benzer sivil toplum kurumlarının oluşturulmasına çalışırlar. Meşrutiyetin ilanı, Tanzimat fermanı, Parlamento'nun oluşması, bankaların kuruluşu, Batı'dakilere benzer yeni yasaların çıkarılması vs. bütün bunlar hep, tepedeki Batıcı bürokratların kendilerine bir kitle temeli, dolayısıyla da yeni bir sistem yaratabilmek için başvurdukları etkinliklerdir. Ve yaratırlar da!

ANADOLU'DA SİVİL TOPLUMUNUN OLUŞUMU

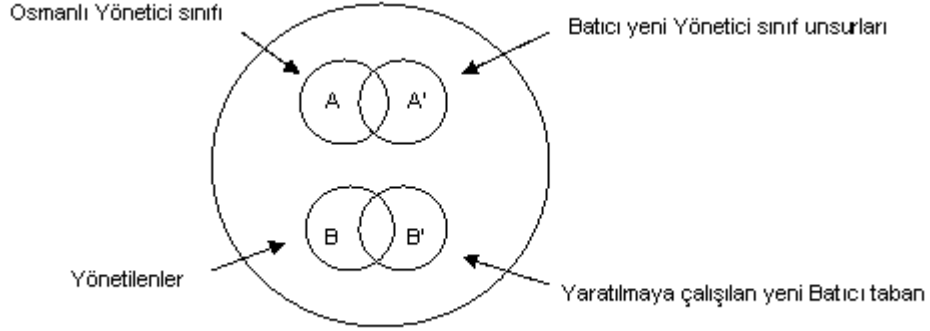
Sürecin diyalektiğini şöyle formüle edelim: Batıcı Yöneticiler, kendilerine uygun yeni bir Yönetilenler tabanı yaratmak için yeni sivil toplum kurumları oluşturarak Yönetilenleri etkiliyorlar. Yönetilenler ise, bu etkileşme ortamının içinden (Merkez-Çevre çatışmasının içinden) yeni bir sentezin ortaya çıkması için sistemin ana rahmi rolünü oynuyorlar. Sonuç, Anadolu kapitalizmine temel teşkil edecek Anadolu sivil toplumunun ortaya çıkışıdır. Olayı daha açık hale getirebilmek için şekli hemen önümüze alalım:

²⁷ Bu bilgi, „Yöneten Devlet Sınıfıyla“ „Yönetilenler“ arasındaki ilişkiyle anlam kazanan-kayıt altında tutulan- sistemin bilgi temelidir. Devleti kurtarma ve yaşatma bilgisi de buradan kaynaklanmaktadır.

Batıcı yönetici sınıf, bir tür “devlet kapitalizmi”yle birlikte, devlete bağlı “devletçi burjuvalardan” oluşan bir “kapitalizm” yaratmak istiyor aslında. Kendileri devletçi-bürokrat “burjuva”lar olacaklar (burjuva rolünü oynayan bürokratlar), bunun yanı sıra, gene devlete bağlı bazı burjuvalara da “kapitalist” olma izni verilecek, halk da, kuzu kuzu, devlete ait bu işyerlerinde, ya da “devletçi burjuvaların” “özel işletmelerinde” çalışan-üreten devletin “işçileri” olacak (işçi rolündeki Reaya’lar yani!)! Proje bu! Şöyle gösterelim:

Jön Türklerden Kemalistlere kadar bütün Batıcı Yönetici sınıf unsurlarının devlet anlayışı aslında Osmanlı'nın devlet anlayışıdır. Yönetilenler gene bir sürü'dür (Reaya) bu anlayışın içinde. Ama Yönetenler “Batıcı” oldukları için, yani “Batıcılık” adı altında yeni bir elbise giydikleri için, aynı elbiseden Yönetilenlere de giydirerek, onların da kendileri gibi Devletçi-Batıcı “İşçi”, Devletçi-Batıcı “Tüccar”, Devletçi-Batıcı “Burjuva” vs. olmalarını istiyorlar! Yani, devletin esas yapısı bozulmadan herşey yeni bir biçim altında sürüp gidecek! Batıcı dünya görüşünün ve ikiyüz yıldır uygulanan buna uygun senaryoların esası budur. Sonuçlar ise apayrı.

Batı'dan aktararak o kadar modern yasalar çıkarıyorlar, medeni kanunlar, sendikalar kanunu, işçi haklarıyla ilgili düzenlemeler, 1960 Anayasası, “köylü efendimizdir” ilanı aşkları vs. ama bu “nankör”, “bu cahil”, bu “göbeğini kaşıyan halk”²⁸ “bunları takdir etmesini bilmiyor” bir türlü ve gidip gene de o “gericileri” destekliyor, onlara oy veriyor! Yönetilenler, yani Çevre, yani halk, Yönetenlerin kendilerine biçtiği yeni elbiseyi giymek yerine, bu kez, Yönetenler-Yönetilenler, ya da Merkez-Çevre çelişkisiyle hareket ederek, kendi içinde, sistemin diyalektik inkârını yaratacak olan sivil toplum unsurlarını besliyorlar-yetiştiriyorlar. Yeni bir biçim altında Yönetenlere kulluk yapmak yerine, bu kez yeni bir sentezin yaratılmasında sistemin ana rahmi rolünü oynuyorlar. Batıcı asker sivil “ilerici aydınlarımızın” hiçbir zaman anlayamayacakları diyalektik gizlidir bunun altında! Yönetilenlerin Yönetenlere verdikleri cevap, alışlagelenin, “olması gerekenin”-“şimdiye kadar olanın” çok ötesindeydi bu sefer! Çünkü artık, arada sırada isyan etseler, yakıp yıksalar da, gene de “devlet babaya” toz

²⁸ Bu „göbeğini kaşıyan“ terimi yeni çıktı! Eskiden sadece „cahil halk“ denirdi!

kondurmayan o eski Yönetilenler gitmiş, onların yerine, tercihinini modern sivil toplumdan yana kullanan yeni tip insanlar türemiştir.

1950 DEVRİMİ VE 27 MAYIS-

27 MAYIS KARŞI DEVRİM MİDİR, YOKSA “ÖZGÜRLÜKLER ORTAMI” YARATICISI MI?

1950 DP iktidarı, sistemin sivil toplum-kapitalist toplum zeminine oturması, yumurtanın kabuğunun çatlayarak, civcivin ortaya çıkmaya başlaması olayıdır. Ama olay burada bitmez! “Devleti kuranlar”, bu türden bir gelişmeyi içlerine sindiremedikleri, kabul edemedikleri için, bütün bu olup bitenleri hemen, “Devlet elden gidiyor” diye algırlarlar. Ve “Devleti bu beladan kurtarma” planları yapılmaya başlanır! “Ya Devlet başa ya kuzgun leşe” çarkı işlemeye başlar! 27 Mayıs’a böyle gelinir.

27 Mayıs 1960 darbesi, “gelişen kapitalizmin mülksüzleştirdiği orta sınıfların, şehir ve köy küçük burjuvazisinin direnişi” midir? Eskiden böyle “Marksist tahliller” yapardık! Keşke öyle olsaydı!! Hani nerde o darbe yapacak kadar örgütlü “şehir ve köy küçük burjuvazisi”! Bunlar hep “batıcı-solcu”, ayakları havada, Türkiye’yi, Türkiye tarihini, toplumunu tanımayan “tahlillerdir”! 27 Mayıs, Devlet Sınıfının, “Devleti kurtarmak” için Anadolu kapitalizmine karşı, sivil topluma karşı ayaklanışıdır. 1960’lar Türkiyesinde, bir yanda iktidardan uzaklaştırılmış, ama halâ toprakların ve ekonominin yüzde 60-70’ine sahip bir Devlet ve Devlet Sınıfı vardı ortada; ve sen bunu görmüyorsun da, “mülksüzleşen küçük burjuvaziden” bahsediyorsun! Neden? Çünkü böyle “Devlet Sınıfı” diye bir sınıf yok Batı’da!. “Sol klasiklerde” yok böyle bir ifade! Koskoca bir ülkeyi Batı’dan alarak türettiğin kavramların içine hapsederek açıklamaya çalışıyorsun! Ve bunun adına da “ilericilik” “solculuk” diyorsun, sonra da ortalığı birbirine katıyorsun şımarık çocuklar gibi! Kimsin sen, nereden çıktın, nereden buluyorsun bu gücü? “27 Mayıs Anayasası’nın getirdiği demokratik özgürlükler ortamından” mı? Nedir o zaman bu “demokratik özgürlükler ortamı”? Nasıl bir “sol”, ya da “işçi sınıfı hareketi”dir ki bu, öyle yukardan açılan bir kanalın içinde “gelişmeye” başlıyor?

Askerler bir darbe yapıyor. Halkın oylarıyla iktidara gelen bir hükümeti deviriyorlar. Sonra da, “demokratik” bir anayasa hazırlatarak, bir “işçi sınıfı hareketi”nin-“sol”un gelişmesine zemin hazırlıyorlar! Burada tuhaf olan birşey yok mu! Dünyanın her yerinde demokratik haklar uzun mücadelelerin sonunda elde edilirken, bizde, darbeye işbaşına gelmiş, ve ne olduğu belli olmayan bir “asker sivil aydın zümre” yukardan bunları bize armağan ediveriyor! Ve biz de bu durumu hiç sorgulamıyoruz! Daha doğrusu sorgulayamıyoruz! Neden?

Olayın iki boyutu vardır. Birincisi, sivil toplumun, Anadolu kapitalizminin kendi iç çelişkilerine yöneliktir:

Adı üstünde, “Anadolu kapitalizmi” de olsa, bu da bir kapitalist oluşumdur sonunda. Burjuvazi ve işçi sınıfından oluşmaktadır. Sınıf mücadelesi de bu sistemin iç dinamiğinin işleyiş biçimidir. 1950’lerle birlikte iktidarı Anadolu kapitalizmine kaptıran Devlet Sınıfı, “düşmanımın düşmanı dostumdur” mantığıyla, “ortak düşmana” karşı cepheyi genişletmek amacıyla, Anadolu kapitalizmine-ve burjuvaziye karşı işçi sınıfı hareketinin, diğer toplumsal muhalefetin yolunu açar! Ve kendisini, “kapitalizme karşı onların demokratik haklarının hamisi” gibi gösterir. Bu arada, Batı’dan çığ gibi bilgi akışını, sol literatür-kaynak çevirisini de hesaba katarsanız, kısa süre içinde Türkiye’de, Batı değerlerine göre biçimlenmiş, Jön Türk geleneğine uygun olarak, yukardan aşağıya doğru, “Anadolu kapitalizmine” düşman, Devlet Sınıfı dostu bir “sol”-“aydın” tabaka oluşur-oluşturulur. Devlet, sınıf, sınıf mücadelesi anlayışını Batı dillerinden çevrilen sol kitaplardan öğrenen, Türkiye’yi tipik bir Batı ülkesi gibi algılayan yeni tip bir “solcu” jön Türk neslidir bu. Cumhuriyet’ten sonra yeni Devlet Sınıfı haline gelen eski jön Türk kuşağı, kendi “solcu” takipçilerini yetiştirmektedir adeta!

TÜRKİYE “SOL”UNUN DİYALEKTİĞİ

Burada çok önemli bir nokta var. Gelişen Anadolu kapitalizmiyle birlikte, bu sivil toplum zemininde sınıf mücadelelerinin de ortaya çıkması, Anadolu burjuvazisinin, karşısında, kendisine karşı direnen, daha çok ekonomik, demokratik, siyasal hak talebinde bulunan bir işçi sınıfı hareketini bulması doğaldır. Doğal olmayan, bu potansiyelin kendi varoluş zeminine, sivil toplum zeminine karşı Devlet Sınıfının yürüttüğü mücadelede bir yedek güç haline gelmesidir. Eğer Türkiye’deki Devlet Sınıfı, Osmanlı artığı, toprakların ve üretim araçlarının büyük çoğunluğuna sahip (Devlet adına tabi) antika bir sınıf olmasaydı, eğer Türkiye’nin önündeki problem bu antika yapıdan kurtularak modern bir sivil toplum haline gelmek olmasaydı, yani Türkiye’nin önündeki sorun kendine özgü bir burjuva devrimi sorunu olmasaydı, Türkiye, Batı toplumları gibi burjuva devrimini çoktan tamamlamış bir ülke olsaydı, o zaman birçok şey farklı olabilirdi. Ama Türkiye daha sırtındaki antika kabuğu atamamış bir toplumdur, bunun mücadelesini veriyordu. Sen tut, böyle bir durumda iken, “kapitalizme karşı” “ilericilik” yapıyorum diyerek kendi bindiğin dalı kes, ve, “o da burjuvaziye karşı” diyerek, Devlet Sınıfını kendine doğal müttefik olarak gör! İşte, Türkiye sol’unu askeri darbeleri desteklemeye götüren, “kapitalist olmayan yol” gibi, kendi varoluş koşullarına ters bir yola sokan mantık budur.

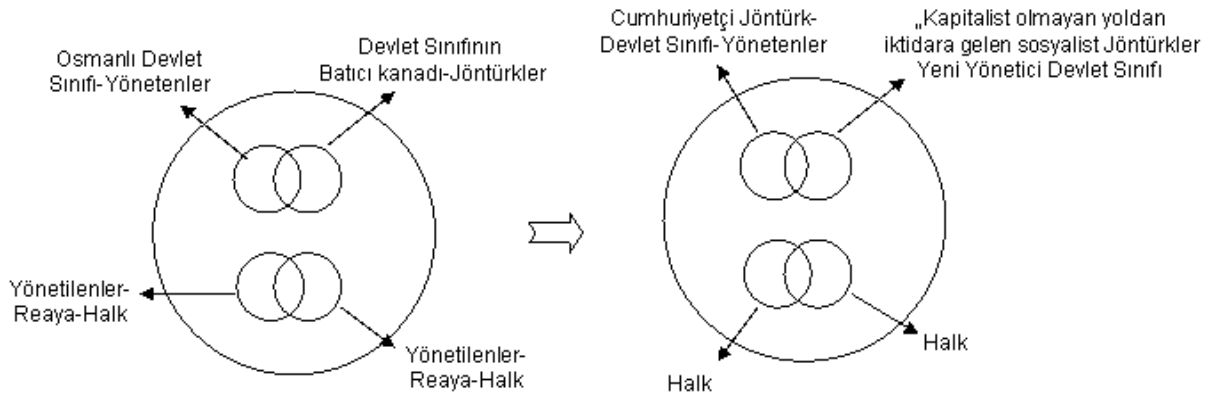
Ama bunu sadece bir “hata” olarak, “sol”un bir hatası olarak görmek de yanlıştır! “Solcu” olmak, üretim araçlarının mülkiyetinin bütün topluma ait olduğu (toplum adına da tabi devlete ait olduğu) bir sistemi istemek, bunun için mücadele etmek olunca, devrim anlayışı, burjuvaziye ve kapitalist sistemi zorla yok ederek, üretim araçlarının toplum-devlet mülkiyetine dayanan böyle bir sistemi yaratmak olunca, zaten devletçi olan bir düzeni ve bu düzenin koruyucusu olan bir Devlet Sınıfını, devlet anlayışını niye karşına alacaksın ki!. İşte, Osmanlı ve Türkiye tarihi üzerine bu kadar emek harcamış olan bir Doktor Kıvılcımlı’yı bile yönlendiren kahredici diyalektik budur. “Marksizmi yaratıcı bir şekilde Osmanlı toprağına uygulayarak”, Devlet Sınıfıyla ittifaka dayanan “orijinal bir devrim modeli” oluşturursun iş biter! 1971’lerin 8-9 Mart darbeciliğinin altında yatan mantık budur. 1973 Mart’ında general Gürler’in cumhurbaşkanlığını destekleyen mantık bu mantıktır. Arada nüanslar olsa da, şimdiye kadar Türkiye’de “sol”un bütün çeşitlerini yönlendiren (Aybar ve onun başında bulunduğu TİP hariç..) mantık, devrim anlayışı budur..

“Sol”un anavatanlarında, Batılı ülkelerde, burjuva devrimi çoktan tamamlanmış olduğu için, oralarda durum çok başkadır. “Sınıf mücadelesi” dediğin zaman bunun ne anlama geldiği açıktır oralarda. Çünkü, ne bizdeki gibi bir Devlet Sınıfı vardır orada, ne de devletçi bir düzen! Feodalizmin tarihin çöp sepetine atılışıyla birlikte sınıflar mücadelesi kapitalist toplum zemininde aracı olarak yürümektedir. Ama bizde öyle değil! Batı’daki feodalizmin yerini tutan antika devletçi bir düzen halâ varlığını sürdürüyordu bizde. Türkiye halâ burjuva devrimi aşamasındaydı. Önce bu kabuğun kırılması, sivil toplumun özgür hale gelmesi lâzımdı. Bu nedenle, bizdeki “solculuk”la Batı ülkelerindeki sol arasında büyük farklar vardır. Bizde, sanki bulaşıcı bir hastalık gibidir “solculuk”! “Devletçi” olmakla, “ulusalcı” olmakla özdeşdir! Sivil toplumun karşısında olmaktır. Dünyaya kapılarını kapatmaktır. “O da esas düşmana, burjuvaziye karşı” diyerekten, Devlet Sınıfının peşine takılmaktır; “yolu ona açtırarak”, açılan bu yoldan “ilerlemek” hastalığıdır! Bütün o “solcu”-devletçi, “kapitalizm karşıtı” “sivil toplum örgütleri”nin yakalandığı hastalığa yolaçan virüs de budur özünde!

Bütün bunların öyle, komplo teorileriyle, özel olarak kurulmuş kontrol mekanizmalarıyla falan hiçbir alâkası yoktur! Herşey, karşılıklı etkileşme, kendi varlığını üretme süreci içinde, tabii olarak cereyan ediyor. Bütün mesele, Türkiye toplumunun Batı’dan farklı bir yol izleyerek tarihe girdiğini kavrayamamakta yatıyor. Türkiye’de olup bitenleri, bu “farklılığı” hesaba katmadan açıklamaya kalkınca, bu durumda sanki Türkiye’de herşey tersineymiş, sınıf mücadelesini yöneten-kontrol eden gizli güçler varmış gibi görünüyor! Bu ülkede sanki ağaçların kökleri aşağıya doğru değil de havaya doğru uzanıyormuş gibi görünüyor!..

“İşçi sınıfının dünya görüşünü savunmak” demek, “burjuvaziye karşı olmak” demek değilmiydi, al işte sana fırsat! Marksist devlet teorisi ortadaydı! Devlet, hakim sınıfın örgütü değil miydi? Kimdi hakim sınıf Türkiye’de? “Devlet Sınıfı” mı? Ne demekti Devlet Sınıfı, “Marksizm’de Devlet Sınıfı diye bir kavram yoktu”ki! İktidarda kim vardır, burjuvazi değil mi? O halde devlet de burjuvazinin devletiydi! Devlet burjuva devleti olunca, o zaman, darbe yaparak iktidarı ele geçirenler de, “gelişen kapitalizm karşısında mülksüzleşen şehir ve kır küçük burjuvazisini temsil eden asker sivil aydın zümre” oluyordu! “Esas sınıf düşmanı” burjuvazi olduğu için de, bunlar devrim yolunda işçi sınıfının, solun tabii müttefikleri oluyorlardı! Ama sadece bu kadarla da bitmiyordu iş! Bir de ortada koskoca bir “Sosyalist Sistem” vardı. Kapitalizme karşı çıkan bu “orta sınıflarla”, “şehir ve köy küçük burjuvalarıyla” ittifak yaparak, onları daha da sol’a iterek, bu ittifak zemininde sırtını Sosyalist Sisteme dayayarak, pekâlâ, “kapitalist olmayan bir yoldan” sosyalizme ulaşmak da mümkün olabiliyordu!

Sadece 27 Mayıs’la birlikte gelişen “sol” değil, Türkiye’nin tarihi boyunca ortaya çıkan bütün “sol” akımların hepsi de aynı diyalektiğe tabi olmuşlar, aynı kurt kapanına düşmüşlerdir. Nasıl ki kapitalizm Türkiye’de, “Batıcılık” adı altında, Batı’dan öğrenilerek, Batı taklit edilerek yukardan aşağıya Devlet Sınıfı aracılığıyla geliştirilmeye çalışılmışsa, “sol” da aynı yolu izlemeye çalıştı. Ve öyle oldu ki, ortaya Devlet Sınıfı’nın uzantısı, iktidar mücadelesinde onun tabii müttefikleri, “sol” adı altında, kendini “ilerici”, sivil toplumu, halkı “gerici”, “cahil” kabul eden yeni bir jöntürk nesli çıktı.

İşte Osmanlı ve Cumhuriyet Jöntürklerinin, daha sonra da „Solcu“ Jöntürklerin „Devrim anlayışı“: Dikkat edilirse herşey „işçi ayağa düşmeden“ yani halkı dışarda bırakarak yapılıyor. Kapitalist olmayan yoldan darbe yoluyla sosyalizme gidişte de halka falan ihtiyaç yoktu ki, „devrimci gençlik hareketleri“ yeterliydi bu iş için! Dev-Genç’i ele geçirmek yeterliydi!! Ama başaramadılar!! Geçit vermedik!!

Müthiş bir olay bu gerçekten. Örneğin ben kendimi düşünüyorum bu sürecin içinde ve anlamaya çalışıyorum: Bütün söylediklerimize inanıyorduk, son derece samimiydik. İnsanın insan tarafından sömürülmesine, ezilmeşiğe, işsizliğe, fukaralığa karşı çıkıyorduk. Bütün bu sorunların çözüm yolu olarak da sosyalizmi görüyorduk. Bu iş başka ülkelerde nasıl olmuş diye de Batı dillerinden çevrilen Marksist klasikleri, sol yayınları okuyorduk. Devlet, sınıf kavramlarını bu kitaplardan öğreniyorduk. Türkiye toplumunun tarihsel evrimi falan bunlar “önemliydi” ama, hep ikinci dereceden şeylerdi bizim için! Çünkü Marksizm “evrenseldi”. Önemli olan “sınıf gerçeğini kavrayabilmektir”. İster Doğu toplumu, ister Batı toplumu olsun, iki sınıf vardı kapitalist bir toplumda: Burjuvazi ve işçi sınıfı. Ya birinden, ya da diğerinden yana olacaktın, gerisi boştu. Öyle, “Devlet Sınıfı” falan diye bir “sınıf” olamazdı. Marksizmde böyle şeyler yoktu. İşte, Türkiye “sol”unu Devlet Sınıfı’nın peşine takan, onu Devletin bir yedek gücü haline getiren korkunç diyalektik budur.

Sanki bir maskeli tiyatro gibi! Objektif olarak, bu toplumun içinde bir yerin bir fonksiyonun var. Ama sen, sübjektif olarak, bütün bu varlığını-fonksiyonunu daha başka bir şekilde değerlendirerek, ayrı bir dünyada yaşıyorsun! Örneğin, Devlet Sınıfıyla ittifak yaparak Anadolu burjuvazisine karşı savaşıyorsun. Objektif olarak yapılan iş bu. Ama sen bunu başka bir amaçla, başka bir kimlikle yaptığını iddia ediyorsun! Diyorsun ki, "ben işçi sınıfını temsil ediyorum ve bu yüzden burjuvaziye karşı savaşıyorum". "Eğer bugün "asker sivil ilerici zümreyle" ittifak yapıyorsam, bu, esas sınıf düşmanına karşı yapılan bir ittifaktır".

Kolay gelsin diyelim ne gelir elden!!